

KONCEPCIA BOJA PROTI EXTRÉMIZMU

NA ROKY 2011 - 2014

OBSAH

Úvod.....	3
1. Hodnotový rámec.....	4
2. Nový pohľad na problematiku extrémizmu	5
3. Súčasný stav problematiky extrémizmu v Slovenskej republike.....	7
3.1. Stav pravicového extrémizmu v Slovenskej republike.....	8
3.1.1. Demonštrácie skupín s extrémistickými tendenciami.....	9
3.1.2. Extrémistická hudobná produkcia.....	10
3.1.3. Extrémistická komunita na internete.....	10
3.1.4. Extrémizmus na športoviskách – divácke násilie.....	10
3.2. Stav ľavicového extrémizmu v Slovenskej republike.....	11
3.3. Nábožensky orientovaný extrémizmus.....	12
4. Identifikácia problémov.....	13
5. Spolupráca medzi inštitúciami.....	15
5.1. Inštitucionálna časť.....	15
5.2. Spolupráca.....	18
6. Ciele koncepcie.....	18
6. 1. Aktivity a nástroje čiastkových cieľov.....	18
Prílohy:	
Príloha č. 1 – Právne relevantné dokumenty.....	31
1. Na národnej úrovni.....	31
2. Na medzinárodnej úrovni.....	31
3. Ďalšie súvisiace národné dokumenty.....	34
Príloha č. 2 – Základné pojmy používané v súvislosti s extrémizmom.....	35
Príloha č. 3 – Extrémizmus a jeho podhubie – intolerancia, rasizmus, xenofóbia antisemitizmus očami verejnosti.....	40
Príloha č. 4 – Protiprávne konanie extrémistov.....	46
1. Protiprávne konanie pravicových extrémistov.....	46
2. Protiprávne konanie ľavicových extrémistov.....	47
3. Protiprávne konanie náboženského extrémizmu.....	47
Príloha č. 5 – Schéma rámcového vymedzenia problematiky extrémizmu.....	49

Úvod

Predkladaná koncepcia boja proti extrémizmu na roky 2011 - 2014 nadväzuje na v súčasnosti platnú koncepciu boja proti extrémizmu prijatú na obdobie rokov 2006 – 2010 a schválenú uznesením vlády Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“) č. 368 z 3. mája 2006. Reaguje na vývoj radikálnych skupín s tendenciami extrémizmu, resp. na trestné činy páchané z nenávisťi v stredo európskom regióne, a na zákon č. 257/2009 Z. z., ktorým sa novelizoval zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, ktorý v slovenskom právnom systéme zaviedol do trestnej praxe pojmy súvisiace s vykonávaním protiprávnej extrémistickej činnosti.

Problematika extrémizmu sa vo verejnosti zviditeľnila predovšetkým prejavmi rasizmu a intolerancie. Extrémizmus je jedným z najnebezpečnejších protispoločenských javov modernej demokratickej spoločnosti. Charakteristickým znakom každej takejto spoločnosti je rôznorodosť jej názorov a postojov. Určitá časť spoločnosti sa však prikláňa k extrémne idealistickým až radikálnym postojom a tieto svoje postoje sa snaží viac či menej razantne presadzovať s použitím legálnych aj nelegálnych prostriedkov, vrátane extrémistických činov.

Extrémizmus ovplyvňuje bežný život. Tento jav je prítomný v celej Európe a je spôsobený aj určitou benevolentnosťou v súčasnej politike, kde sa už „nacionalistické“ tendencie nevnímajú ako bezprostredná hrozba.

Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že individuálne prejavy jednotlivcov so sklonom k extrémizmu nie sú väčšinou pre celkovú stabilitu a bezpečnosť spoločnosti tak závažné ako skupinové aktivity organizovaných extrémistov. Tie predstavujú reálnu bezpečnostnú hrozbu pre demokratický vývoj v spoločnosti, pre samotné ústavné i štátne orgány a inštitúty, v neposlednom rade však aj pre život, zdravie a majetok osôb. Za nežiaduce je tiež nutné považovať skutočnosť, keď verejnosť alebo aspoň jej podstatná časť je k prejavom extrémizmu ľahostajná, alebo s ním dokonca sympatizuje. V tomto prípade ide o nebezpečný protispoločenský jav, ktorý môže viesť k sociálnym konfliktom, útokom proti demokratickým princípom, proti spoločenskému usporiadaniu a dokonca až k politickej destabilizácii.

K radikálnym postojom a k nárastu extrémistických prejavov dochádza za určitých spoločenských podmienok, z ktorých za najzávažnejšie je možné označiť nárast kriminality, nárast počtu asociálnych osôb, zvýšenú migráciu a mnohé iné.

Extrémizmus v Slovenskej republike (SR) je výrazne ovplyvňovaný extrémizmom v okolitých štátoch: Českej republike (ČR), Poľskej republike, Nemeckej spolkovej republike (NSR), Maďarskej republike, ale aj v Srbskej republike. Jeho sprievodným javom je narastajúca závažná trestná činnosť a netolerantný postoj niektorých skupín obyvateľstva k určitým minoritným skupinám, špeciálne k príslušníkom rómskej národnostnej menšiny a cudzincom s rozdielnou farbou pleti.

Extrémizmus je veľmi frekventovane používaným pojmom v spoločnosti. Jeho stav a expanzia sú priamo závislé na usporiadaní a stave spoločnosti v ktorej sa prejavuje, ako aj na vymožitelnosti práva. Extrémistické aktivity sú bezprostrednou reakciou na narastajúce vnútorné rozpory v spoločnosti. Podľa niektorých autorov je extrémizmus produktom - javom demokratickej spoločnosti. Demokracia má totiž obmedzené možnosti použitia účinných obranných mechanizmov, aby sa ubránila všetkému, čo jej škodí. Ak by takéto mechanizmy mala, prestala by byť demokraciou a stala by sa diktatúrou. Preto sa v každej demokratickej spoločnosti stretávame s prejavmi extrémizmu.

Vzhľadom na viacvrstvový charakter fenoménu extrémizmu je veľmi zložitá presne vyšpecifikovať kto je alebo nie je extrémistom, pretože hranice medzi radikalizmom, extrémizmom a „normalitou“ sú zatiaľ veľmi tenké a nejasne formulované.

Extrémizmus je fenomén súčasnej doby a jeho presné vymedzenie a opísanie, ktoré by bolo všeobecne akceptované, nebolo doteraz formulované. Dôvodom vzniku a existencie extrémistických skupín alebo hnutí sú odlišné ideológie, ktoré vedú ku konfrontácii s politickým systémom a štátnym usporiadaním a narúšajú celkovú bezpečnosť demokratického štátu. Ako zjednocujúci prvok týchto ideológií vystupuje odmietanie základných demokratických hodnôt, spoločenských noriem a spôsobov správania sa, formujúcich súčasnú spoločnosť.

Každá spoločnosť má nastavené mechanizmy pre boj s extrémizmom. V SR je jedným z najdôležitejších dokumentov koncepcia boja proti extrémizmu (ďalej len „koncepcia“). Koncepcia je dokument dlhodobého charakteru, ktorý stanovuje ciele a špecifikuje ich na konkrétne opatrenia.

Cieľom predkladanej koncepcie je vytvoriť účinný systém opatrení a aktivít zameraných na ochranu občanov a spoločnosti pred protispooločenským konaním extrémisticky zameraných jednotlivcov, skupín a hnutí v časovom horizonte rokov 2011 – 2014.

1. Hodnotový rámec koncepcie

Základný právny rámec pre ochranu ľudských práv a slobôd a pre zamedzenie diskriminácie tvoria medzinárodné dohovory a iné právne akty prijaté na pôde Organizácie spojených národov, Rady Európy a Európskej únie, ústavné zákony, zákony a ďalšie všeobecné záväzné predpisy SR.¹⁾

V podmienkach SR má mimoriadny význam ústavné zakotvenie práv národnostných menšín a etnických skupín. Ich úprava zodpovedá medzinárodne uznávanému štandardu. Základom je princíp rovnoprávnosti všetkých občanov bez rozdielu príslušnosti k národnostnej menšine a etnickej skupine ako aj princíp individualizmu, z ktorého vychádza úprava práv spojená s rozvojom kultúry, jazyka, so združovaním a účasťou na správe vecí národnostných menšín a etnických skupín.

Univerzálna úprava ochrany pred diskrimináciou je zakotvená v čl. 12 Ústavy SR, ktorý uvádza: *„Ľudia sú si rovní v dôstojnosti i právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné. Základné práva a slobody sa zaručujú na území SR všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať“*.

Ďalším významným právom, ktoré zaručuje Ústava SR v čl. 28 je zhromažďovacie právo. Výkon zhromažďovacieho práva slúži občanom na využívanie slobody prejavu a ďalších ústavných práv a slobôd, na výmenu informácií a názorov a na účasť na riešení verejných a iných spoločných záležitostí vyjadrením postojov a stanovísk.

Podmienky výkonu zhromažďovacieho práva upravuje zákon č. 84/1990 Zb. o zhromažďovaní práve v znení neskorších predpisov.

---

¹⁾ Pozri príloha č. 1.

Nemenej významným právom je právo na združovanie, ktoré je zakotvené v Ústave SR v čl. 29 a ktoré upravuje zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov.

Okrem toho je SR zmluvnou stranou viacerých medzinárodných dohovorov a zmlúv v oblasti ľudských práv a základných slobôd, ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a ktoré ustanovujú zákaz diskriminácie z rôznych dôvodov. Podľa čl. 7 ods. 2 a ods. 5 Ústavy SR majú takéto medzinárodné zmluvy prednosť pred zákonmi SR. Okrem toho v súlade s čl. 154c Ústavy SR majú prednosť pred zákonmi tie medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré SR ratifikovala a ktoré boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom najneskôr do 30. júna 2001, ak zabezpečujú väčší rozsah ustanovených práv a slobôd.

2. Nový pohľad na problematiku extrémizmu

Extrémizmus je negatívny, rozmáhajúci sa, dynamický a multidimenzionálny celospoločenský fenomén, ktorý je hrozbou pre spoločnosť, pre demokratické princípy a ústavné hodnoty. Ohrozuje primárnu hodnotu ľudských práv a základných slobôd, má protisystémový postoj a pôsobí deštruktívne na existujúci demokratický systém a jeho usporiadanie, na základy právneho pluralitného štátu, na riadny výkon štátnej moci, pričom môže ohrozovať aj územnú celistvosť jednotlivých štátov či nedotknuteľnosť ich štátnych hraníc. Je to predovšetkým druh politickej motivovanej aktivity, ktorý odmieta princípy parlamentnej demokracie a pluralizmu, ktorej ideológia a aktivity sú založené na intolerancii, xenofóbii, antisemitizme a ultranacionalizme. Extrémizmus je prítomný vo všetkých demokratických štátoch a snahy o jeho elimináciu sa často významne líšia.

Extrémizmus vykazuje všeobecné znaky sociálnej patológie v súvislosti s prítomným násilím. V prípade, že členovia skupín, ktoré môžu byť v prvotných štádiách označené ako „subkultúry“, hlásajú otvorený konflikt so spoločnosťou, prejavujú sa agresívne, násilne a svoju pozornosť zameriavajú na istú časť spoločnosti, sa stávajú hrozbou pre spoločnosť. K takémuto vývoju však dochádza aj z dôvodu straty dôvery v autoritu štátu a jeho noriem, ak dochádza k evidentnému zneužívaniu moci, vulgárnosti verejného života a beztrestnosti. Podpora pozitívnych spoločenských a kultúrnych hodnôt vo všetkých prvkoch spoločnosti je preto veľmi dôležitá.

Pojem extrémizmus nie je pevne stanovený a jeho definícia nie je jednoznačná. Zároveň je potrebné dôsledne rozlišovať medzi politickým radikalizmom (hlboké zmeny v demokratickej spoločnosti, nie odstránenie demokracie) a politickým extrémizmom (nahradenie demokracie totalitným, autoritatívnym systémom bez rešpektu k ľudským právam).

V súčasnosti má OSCE (Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe) a ODIHR (Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva), nový pohľad na extrémizmus ako na trestné činy z nenávisťi (hate crime), ktorý sa dá opísať ako akýkoľvek trestný čin zameraný tak proti osobe, ako aj proti majetku, kde obeť alebo objekt trestného činu sú vybrané na základe ich skutočnej alebo domnejšej príslušnosti, súvislosti, podpory, alebo členstva v určitej skupine, určenej podľa spoločnej charakteristiky ako rasa, národnosť alebo etnický pôvod, jazyk, vierovyznanie, sexuálna orientácia a podobne. Pri posudzovaní takýchto trestných činov je v popredí preukázanie motívu, ktorý má vykazovať predmetné znaky. Takto definované trestné činy môžu nahradiť doteraz zaužívaný pojem „rasovo motivovaný trestný čin“, ktorý je predsa len užšie vymedzený. Zároveň však trestný čin z nenávisťi jasne pomenúva podstatu problému a je menej vágny ako pojem

„extrémizmus“. Z tohto dôvodu je na zamyslenie, či by sa pojem „trestný čin z nenávisti“ nemal premietnuť do budúcej právnej úpravy Trestného zákona.²⁾

O trestnom čine z nenávisti možno teda hovoriť vtedy, ak je spáchaný trestný čin namierený voči jednotlivcovi alebo jeho majetku z dôvodu jeho veku, farby pleti, pohlavia, rasy, národnosti, vierovyznania, sexuálnej orientácie alebo telesného postihnutia a podobne.

Pojem „trestný čin z nenávisti“ je pojmom novým a svojím širokým znením sa snaží pokryť rôzne trestné činy, ktoré doteraz neboli zakotvené v trestných zákonoch európskych štátov. Ide o trestné činy, ktoré sú motivované nenávisťou k druhému človeku alebo skupine osôb. Doteraz boli známe a časté dôvody útokov iná farba pleti alebo príslušnosť k inej národnostnej menšine alebo etnickej skupine, či k inému vierovyznaniu. S rozvojom spoločnosti však pribúdajú nové dôvody nenávisti u ľudí neschopných prijať iný názor. Medzi ne patrí napr. odlišné politické zmýšľanie, pohlavie, vek, sexuálna orientácia a iné. V súčasnosti z právneho hľadiska možno zahrnúť medzi zločiny z nenávisti rasovo motivované trestné činy. Mali by sem však patriť aj tie, ktoré sú motivované rovnakou, i keď skrytou nenávisťou, no rovnako zanechávajú pocit nebezpečenstva v spoločnosti. Ide najmä o trestné činy voči homosexuálom, starším občanom, ľuďom s inými hodnotami a názormi.

Nie je možné vytvoriť jednu komplexnú definíciu pojmu „extrémizmus“, pretože každá oblasť spoločenského života si vyžaduje modifikáciu tohto pojmu zodpovedajúcu oblasti, ktorej sa ten-ktorý pojem dotýka. Definícia pojmu „extrémizmus“ by mala obsahovať zoznam, resp. popis hrozieb, ktoré sú zároveň spojené s protiprávnym konaním. Pri absencii protiprávnosti takejto hrozby by zrejme nebolo účelné zaraďovať takéto správanie pod pojem extrémizmus (nastane konflikt so základným a ústavne garantovaným princípom, že každý môže konať to, čo mu nie je zákonom zakázané). Postoj či názor možno spájať s extrémizmom až v momente porušovania práv.

Pojem „extrémizmus“ je vysoko individuálny a existuje veľké riziko spochybňovania individuálneho výkladu opačnými stranami konania. Definícia pojmu extrémizmus by nemala byť morálnou poučkou, ale mala by stanoviť na jednej strane hranice, ktoré sú spoločnosťou ešte akceptované a na strane druhej tie, ktoré sú neakceptovateľné a zakladajú trestnú zodpovednosť. Takéto vymedzenie pojmu extrémizmus je nevyhnutné pre činnosť bezpečnostných zložiek i orgánov činných v trestnom konaní od okamihu získania informácií o plánovaných, pripravovaných či vykonaných extrémistických aktivitách až po právoplatné odsúdenie zodpovedných páchatel'ov.

V súčasnej dobe sa ešte na extrémizmus pozerá v kontexte poučiek³⁾ a z toho dôvodu je potrebná a dôležitá otvorená diskusia odborníkov s prihliadnutím na trestné právo, sociológiu, históriu a vzdelávanie, ktoré v praxi zaistí „status quo“ v spoločnosti.

Vystihnúť a rámcovo vymedziť pojem „extrémizmus“ v kontinuite príčin a dôsledkov sa snaží schéma v prílohe 5. Vyjadruje kauzalitu, ako aj súvislosti vedúce k prejavom extrémizmu. Zároveň sa snaží stanoviť hranice a podmienky za akých je korektné hovoriť o extrémizme a kedy sa prejavy vychádzajúce z negatívnych postojov pohybujú rámcovo v radikálnej fáze, ktoré sú nevyhnutným predpokladom pre extrémistické činy, avšak nestoja mimo zákona. Takto postavená schéma by mala slúžiť ako návod pre správne nastavenie preventívnych aj represívnych opatrení a mala by viesť k pojmovej a terminologickej presnosti zohľadňujúcej aktuálne možnosti.

---

²⁾ Pozri strana 14.

³⁾ Pozri príloha č. 2.

Vzhľadom na fakt, že fenomén extrémizmu je dynamický, predmetná schéma je otvorená modifikáciám podľa aktuálnych poznatkov, nových informácií a medzinárodných trendov.

3. Súčasný stav problematiky extrémizmu v Slovenskej republike

Vzhľadom na skutočnosť, že právny poriadok SR pojem „extrémizmus“ nedefinuje priamo, boli pre potreby odhaľovania, objasňovania a dokumentovania tejto trestnej činnosti a v neposlednom rade aj pre účely preventívneho pôsobenia Policajného zboru identifikované tri základné orientácie extrémizmu:

- a) **pravicovo orientovaný** - prezentovaný presadzovaním ideí rasizmu, nacizmu, neonacizmu, antisemitizmu, xenofóbie,
- b) **ľavicovo orientovaný** - prezentovaný prevažne anarchistickými, antiglobalistickými a antikorporativistickými ideami, radikálnymi ekológmi,
- c) **nábožensky orientovaný** - prezentovaný náboženskými zoskupeniami, ktoré svojou ideológiou, názormi a z nich následne vyvíjanými aktivitami a činnosťami môžu ohrozovať život, zdravie alebo majetok osôb a porušovať všeobecne záväzné právne predpisy.

Pravicový, ako aj ľavicový extrémizmus majú spoločné črty v antidemokratických prístupoch a v obmedzovaní slobody jednotlivca, pričom ľavicový extrémizmus sa prejavuje ako boj proti kapitalizmu (komunisti), prípadne odmieta akúkoľvek formu autority (anarchisti). Pravicový extrémizmus sa spája s rasizmom (antisemitizmom), ale aj s antikapitalizmom (tzv. Nová generácia, autonómni nacionalisti).

Extrémisti sa v SR združujú v subkultúrach, hnutiach, neregistrovaných organizáciách, občianskych združeniach i v politických stranách. Od polovice 90-tych rokov 20. storočia sa slovenskí extrémisti snažia o legálny prienik na oficiálnu politickú scénu. Po viacerých neúspešných pokusoch o registráciu vlastnej politickej strany sa ako úspešná ukázala stratégia infiltrácie extrémistov, resp. ich sympatizantov do už zaregistrovaného subjektu.

Pokusy o oficiálne registrovanie sa formou politických subjektov sú v SR typické najmä pre pravicovo-extrémistické spektrum. Ľavicoví extrémisti majú menší záujem o oficiálne pôsobenie v rámci demokratického politického systému, pričom zostávajú na báze neregistrovaných organizácií.

Slovenská extrémistická scéna sa podobá, resp. vo svojich základných charakteristikách sa najviac inšpiruje extrémistickou scénou z ČR a NSR. Tendencie vývoja, smery, ciele i témy extrémizmu na území ČR a NSR sú preberané s určitým časovým odstupom slovenskými extrémistami, najmä z pravicového spektra.

Početnosť prívržencov a sympatizantov slovenskej extrémistickej scény, tak pravicovej ako i ľavicovej, sa odhaduje na približne 2 000 osôb, pričom desiatky až stovky z nich sú radikálne a rizikové. Počtom, aktivitami i organizovanosťou výrazne prevyšujú pravicoví extrémisti nad ľavicovými.

3.1. *Stav pravicového extrémizmu v Slovenskej republike*

Základným východiskom pre pravicový extrémizmus je rasizmus prejavujúci sa ako presvedčenie o „biologickej výnimočnosti a prevahe“ bieleho etnika. Biela rasa je nadradená nad všetkými ostatnými rasami. Najtypickejšími formami pravicového extrémizmu sú rasizmus, antisemitizmus, nacionalizmus s modifikáciami fašizmu, neofašizmu, nacizmu a neonacizmu.⁴⁾

Medzi typické prejavy pravicovo-extrémistických organizácií v SR patria: organizovanie násilných i nenásilných pochodov, prezentácia neonacistickej ideológie na internete, diskusie na rôznych extrémistických chatových fórach (zriadených zväčša na amerických serveroch), koncertovanie či obchodovanie na internete s predmetmi s extrémistickou tematikou. Pri propagácii a predaji predmetov s extrémistickou tematikou (hudobné nosiče, literatúra, oblečenie a pod.) pravdepodobne prevažuje obchodný záujem pred samotnou ideológiou. Avšak extrémistickým zameraním tento obchod zaisťuje pomerne stabilný okruh zákazníkov.

V súčasnej dobe sú pravicovo extrémistické skupiny organizované na diametrálne odlišnej úrovni v porovnaní so stavom z obdobia 90-tych rokov. V uvedenom období išlo viac o náhodné zoskupenia bez trvalejšieho zamerania a štruktúry. Verejnosť vnímala takéto osoby skôr ako výtržníkov a bitkárov. V posledných rokoch nastala kvalitatívna zmena v aktivitách subjektov smerom k radikalizácii, k snahám o rozširovanie svojej členskej základne a vo vykonávaní aktivít, ktoré sú viac sofistikované. Pri manifestáciách a pochodoch sa prikláňajú k tzv. „black block“ štýlu (anonymita davu - všetci sú v čiernom oblečení) a stali sa lepšie organizovanými. Prechádza sa na princíp odporu bez vedenia, alebo tiež „leaderless resistance“. Stratégia „leaderless resistance“ sa začala v SR postupne presadzovať, rovnako ako v ČR, približne pred dvoma rokmi. Pri presadzovaní tejto stratégie bol prvým predstaviteľom Národný odpor Nitra. V ostatnom čase boli zaznamenané iniciatívy smerujúce k podpore takejto stratégie v rámci ultrapravice aj u ostatných, ako napr. Autonómny nacionalisti Považie a Národný odpor Čadca.

V poslednom období členovia niektorých týchto skupín zmenili stratégiu a prešli do inej formy odporu voči spoločenskému systému a vyvíjajú aktivity ako členovia registrovaných aj neregistrovaných občianskych združení, spolkov a hnutí (napr. Slovenská pospolitosť, Nové slobodné Slovensko, Slovenské hnutie obrody, Spoločnosť Dr. Jozefa Tisu, Slovenská spoločnosť pre zachovanie tradícií, Jednota Slovenskej mládeže, Národná stráž, Národný odpor a Hnutie kreativity). Zlúčením buniek z Považia a Trenčína vznikli Autonómni nacionalisti Považie a Národný odpor Trenčín.

Aktéri pravicových hnutí organizujú okrem tradičných podujatí, ktoré sa orientujú na dni a miesta významné pre slovenskú históriu (Devín, Brezová pod Bradlom, Modra a pod.) a v súvislosti s významnými historickými osobnosťami SR (Cyril a Metod, Ľudovít Štúr, M. R. Štefánik a ďalší), aj podujatia na výročia súvisiace s vojnovým Slovenským štátom.

Závažnou črtou týchto hnutí je, že sa priamo odvolávajú na tradičné národné historické osobnosti a udalosti, ktoré sami o sebe požívajú úctu a sú súčasťou kultúrneho národného dedičstva. Tak si tieto hnutia privlastňujú národné hodnoty, zneužívajú ich vo svoj prospech a pred očami verejnosti „de facto“ legitimizujú svoju existenciu a vytvárajú falošný obraz o sebe, ako o nositeľoch tradičných národných a historických hodnôt a ich pokračovateľov. V ostatnom čase svoju činnosť zameriavajú na „rómsky problém“. Prejavuje sa to mnohými protestnými zhromaždeniami, ktoré sa konajú za nemalé podpory miestneho obyvateľstva.

---

⁴⁾ Chmelík, J.: Symbolika extrémistických hnutí, Armex 2000.

Uvedené podujatia sú propagované aj na rôznych internetových stránkach. Treba upozorniť na profesionalizáciu podujatí, čo sa prejavuje v novom prejave propagačných materiálov a letákov informujúcich o nich, ale aj napríklad vo využívaní právnika pri organizácii podujatí. Tento trend je jednoznačne inšpirovaný a prebraný z ČR, o čom svedčia aj články na ultrapravicových internetových stránkach. Rovnako ako iné ultrapravicové hnutia v Európe sa snažia komentovať a vyjadrovať k témam ako je Kosovo, homosexualita, sionizmus a iné, čo je typické pre ultrapravicu.

Slovenská krajne pravicová scéna, od vzniku samostatnej republiky v roku 1993, dáva priestor pre existenciu rôznych krídiel a prúdov, ktoré vzájomne rozdeľuje nielen inštitucionálny základ a vlastná organizácia, ale i základné programové otázky a ideologická výbava. Na ultrapravicovej scéne pôsobí celý rad skupín, od pobočiek medzinárodných neonacistických sietí typu „Blood and Honour“, umiernených i otvorene extrémistických skupín, až po sled nacionalistických občianskych združení a neregistrovaných formácií, ktoré vznikli z iniciatívy domácich aktérov.

3.1.1. Demonštrácie skupín s extrémistickými tendenciami

V rokoch 2009 a 2010 sa uskutočnilo viacero demonštrácií a pochodov pravicových extrémistov najmä na východe SR a na území hlavného mesta SR Bratislavy. Demonštráciami a pochodmi sa začali zviditeľňovať a poukazovať na rómsku problematiku. Prvý pochod proti rómskemu etniku sa konal 8. augusta 2009 v Šarišských Michal'anoch podľa vzoru českého Janova. Na protest sa pravicoví extrémisti a ich prívrženci zvolávali prostredníctvom verejnej siete internet. Na protestných pochodoch a demonštráciách sa zúčastňujú aj zahraniční partneri slovenských „nacionalistov“. Ide najmä o osoby z prostredia pravicových extrémistov z ČR, Poľskej republiky, Maďarskej republiky a Srbskej republiky.

Od roku 2009 je zaznamenaný ich prechod z uzatvorených priestorov do ulíc, kde organizátori získavali podporu a sympatie obyvateľov, ktorí začali akceptovať extrémistické idey. Najväčší podiel na usporiadaní jednotlivých akcií mali zástupcovia občianskeho združenia Slovenskej pospolitosti, ktorí mali snahu presadiť sa vo verejnom a politickom živote. Ďalšou snahou Slovenskej pospolitosti bolo založenie novej politickej strany s názvom Ľudová strana Naše Slovensko (ĽS NS) so snahou kandidovať v parlamentných voľbách v roku 2010. Do parlamentných volieb vstupovala strana už so symbolickým číslom 14 a volebný program tvorilo 14 bodov. Vo voľbách získala strana podporu 1,33 % voličov, čo predstavovalo 33 724 hlasov. Do parlamentu sa strana nedostala.

ĽS NS začala po parlamentných voľbách sústreďovať snahu na komunálne voľby, ktoré sa uskutočnili 27. novembra 2010. Na kandidátke ĽS NS kandidovali aj niektorí členovia a predstavitelia Slovenskej pospolitosti vo viacerých mestách a obciach.

Je potrebné vziať do úvahy, že prejavy politického extrémizmu spojené s populisticky vedenými politickými kampaňami ohrozujú samotnú podstatu demokracie a hodnoty základných ľudských práv a slobôd. Z histórie sú známe príklady využívania neistoty, xenofóbnych prejavov, stereotypov a predsudkov na dosiahnutie politických ambícií, ktoré v spojení s hospodárskou krízou vyústili v Európe do nástupu fašizmu a nacizmu.

3.1.2. Extrémistická hudobná produkcia

Hudobná produkcia v rámci extrémistickej scény plní funkciu podpory a propagácie jednotlivých extrémistických ideologických prúdov. Ide o medzinárodný fenomén, ktorý je zameraný najmä na hudobný smer „white power“ (WP). V rámci tohto smeru je ideológia pravicového extrémizmu prezentovaná najmä v textoch piesní.

- Extrémistická hudobná produkcia – koncerty a vydávanie hudobných nosičov, umožňuje:
- vytváranie platforiem na stretávanie sa extrémistov zo SR i zo zahraničia,
  - propagovanie extrémizmu v textoch piesní s ideologickým obsahom,
  - získavanie finančných prostriedkov pre účinkujúcich i pre organizátorov či vydavateľov.

V ostatnej dobe sa slovenskí pravicoví extrémisti častejšie zúčastňujú na koncertoch extrémistických hudobných skupín v zahraničí. Je to dôsledok preventívnych a represívnych opatrení slovenských bezpečnostných zložiek, ktoré viedli k poklesu počtu koncertov hudobného smeru WP na území Slovenska. Predstavitelia slovenských extrémistov sa vyhýbajú organizovaniu WP koncertov na území SR. Organizujú sa koncerty, ktoré sú iného zamerania než WP a sú pre priaznivcov pravicového extrémizmu (napr. National Socialist Black Metal, neopagan folk).

3.1.3. Extrémistická komunita na internete

Internet, ako celosvetová počítačová sieť, sa stal jednoduchým a lacným nástrojom na šírenie extrémistických názorov a ideológií. V SR existuje v súčasnosti niekoľko webových stránok, ktoré sú zamerané na rozširovanie ideológie pravicového extrémizmu. Zvyčajne obsahujú informácie súvisiace s popieraním holokaustu, politickým fašizmom, neonacistickou ideológiou, rasizmom, xenofóbiou, svätou vojnou Rahowa, či s nadvládou bielej rasy. Tieto webové sídla obsahujú aj odkazy na ďalšie pravicové extrémistické organizácie v zahraničí.

Rozširovanie materiálov a ideológie vo virtuálnej rovine sa uskutočňuje pomocou diskusných fór, ktoré sú riadené a kontrolované moderátormi zabezpečujúcimi ochranu pred nežiaducimi osobami.

Extrémisti na šírenie svojej ideológie začali využívať aj nový prvok internetu, a to sociálne siete. V roku 2009 a 2010 sa na slovenskej časti siete Facebook objavilo niekoľko protirómskych stránok a diskusií. Na webovom sídle *aryanrebelu* bolo zverejnené aj poučenie, ako sa bezpečne správať na týchto sociálnych sieťach.

3.1.4. Extrémizmus na športoviskách – divácke násilie

Súčasný vývoj a stav trestnej činnosti páchanej pravicovými extrémistickými skupinami, pod ktoré patrí riešenie problematiky diváckeho násillia, má narastajúcu tendenciu. Ide najmä o pripravované protizákonné aktivity radikálnych fanúšikov (tzv. hooligans), ktorí pôsobia v štruktúrach samostatných futbalových divízií a skupín, ktoré nemajú vodcu, ale navonok vystupujú ako samostatná skupina. Problematika diváckeho násillia sa priamo prelína s problematikou pravicového extrémizmu, keďže členovia najrizikovejších futbalových divízií a skupín sa pravidelne zúčastňujú demonštrácií a pochodov organizovaných extrémistickými združeniami. Všeobecne ide o osoby zaraďujúce sa medzi rasistov, fašistov a futbalových chuligánov, ktorí sa prezentujú na futbalových a hokejových štadiónoch extrémistickými ideológiami a páchaním trestnej činnosti. Ich spoločným cieľom je boj proti represívnym zločkom

a majetku, ktorý je páchaný formou vandalizmu, výtržníctva, prejavmi extrémizmu, rasizmu, xenofóbie a intolerancie.

Hooligans je chápané ako módna záležitosť, v rámci ktorej mladí ľudia využívajú dohľad policajných a bezpečnostných zložiek na štadiónoch pri svojich provokáciách proti tzv. fanúšikom z opačného tábora. Zvlášť útok na bezpečnostné zložky sa považuje za druh „adrenalinovej aktivity“. V aktivitách členov a sympatizantov hnutia hooligans v SR dochádza aj k prezentácii nacistickej, neonacistickej, či podobnej zakázanej symboliky. Najznámejšie hooligans kluby v SR sú:

- **Ultras Slovan Presburg**, ktorý má družbu napríklad s výtržníkmi futbalového klubu z 1. FC Brno, Austria Viedeň, Ruch Chorzów a podobne,
- **Ultras Spartak Trnava**, ktorý má družbu napríklad s výtržníkmi futbalového klubu z Baníka Ostrava, GKS Katowice a podobne,
- **Ultras Košice**, ktorý má družbu napríklad s výtržníkmi futbalového klubu zo Sparty Praha,
- **Wallace Army a Felvidéky Harcosok**, ktoré majú družbu napríklad s výtržníkmi futbalového klubu z Maďarska, najmä Ferencváros Budapešť, Újpest, Győr a podobne.

Pri akciách skupín hooligans v SR dochádza najmä k lokálnym porušeniam verejného poriadku v čase a na mieste futbalového zápasu, resp. zriedkavo aj iného športového podujatia - pri ich transporte, na štadióne, po ich odchode – násilnostiam, výtržnostiam, vandalizmu a tzv. chuligánstvu, ktoré spôsobujú rozsiahle škody na zdraví i majetku. Činnosť týchto skupín pozostáva z prezentácie svojich myšlienok, postojov a názorov voči iným skupinám (Ultras a pod.), podporou skupín a hnutí potláčajúcich základné práva a slobody, kde sú prezentované verejne a to:

- vystavovaním rôznych transparentov (so skrytou symbolikou týchto skupín a hnutí),
- verejnou prezentáciou svojich názorov prostredníctvom tzv. chorálov, alebo ináč povedané pokrikmi, kde v rámci týchto slov je tiež prezentácia podpory a propagácie hnutí a skupín.

Uvedené aktivity pravicových extrémistov sú často zakrývané s úmyslom podporiť športové podujatie pochodom alebo zhromaždením na verejnosti, ale v skutočnosti ide o plánované aktivity páchania rôznych foriem trestnej činnosti. Je potrebné poukázať na nárast trestných činov a priestupkov počas národných a medzinárodných futbalových zápasov, ktoré spadajú do problematiky diváckeho násillia. Zásadnými rizikami ohrozenia v budúcnosti sa jednoznačne javia najmä organizované prejavy vandalizmu, výtržníctva, chuligánstva a zneužívanie športových podujatí na politické účely s úmyslom vyvolať konflikt.

3.2. Stav ľavicového extrémizmu v Slovenskej republike

Ľavicový extrémizmus sa všeobecne hodnotí menej prísne a spoločnosťou je vnímaný oveľa tolerantnejšie. Dôvodom je najmä to, že väčšina týchto skupín verejne nedeklaruje potlačovanie práv a slobôd ostatných občanov.

Slovenskú ľavicovo-extrémistickú scénu tvoria najmä anarchistické, antifašistické/nacistické/neonacistické, antiglobalistické a radikálne ekologické i ochranárske združenia. Tieto nie sú zjednotené, nevytvárajú spoločnú platformu a nekoordinujú svoje postupy. Snažia sa o presadzovanie iba svojej úzko profilovanej témy, ideológie a cieľa. Ide o malé skupinky aktivistov, ktoré väčšinou vznikajú ako reakcia na akcie pravicových extrémistov. Verejné protesty ľavicoví extrémisti organizujú na území SR iba sporadicky, v ostatnom období takmer vôbec.

Majú svoje zoskupenia ako sú napríklad: Skinheads Against Racial Prejudice (S.H.A.R.P.), ktoré vzniklo ako reakcia na boj proti rozmachu rasizmu a fašizmu v samotnom hnutí skinheads.

Základnou ideológiou hnutia S.H.A.R.P je odmietanie rasovej nenávisti, rasovej jedinečnosti a odmietanie fašizmu.⁴⁾

Ďalším nemenej známym ľavicovým hnutím je Red Skins, ktorého prívrženci sú považovaní za najradikálnejších. Vyznávajú rôzne marxistické ideológie. Členská základňa je tvorená hlavne mladými ľuďmi. Majú svoje špecifické symboly, ku ktorým patrí deklarovaný odpor proti konzumnému spôsobu života (supermarkety, autá, chemický priemysel). Pre skupiny s prokomunistickou orientáciou je nepriateľstvo voči určitým vrstvám obyvateľstva motivované predovšetkým sociálnymi a triednymi rozdielmi. Anarchisti zasa odmietajú akúkoľvek autoritu, štátnu moc a právny poriadok a hlásajú neobmedzenú slobodu jednotlivca. Medzi ďalšie známe skupiny antifašistov a anarchistov sa radia Antifašistická akcia (AFA) a Antifa, ktoré sa sústreďujú na protesty pravicovo orientovaných extrémistov.

Ľavicový extrémizmus má podporu hlavne u študentov na akademickej pôde. Časť tzv. „ľavicových extrémistov“ pochádza z vyšších vrstiev a nemajú majetkové problémy. Len zriedka však ide o skutočný záujem o idey (o národ, o pracujúcich). Ide skôr o psychickú potrebu identifikovať sa s alternatívnou ideológiou v prostredí podobných ľudí.

Akcie ľavicovo orientovaných extrémistických skupín sú v drvivej väčšine vopred oznamované. Ich organizácia je zameraná na získanie podpory verejnosti a dosiahnutie pozitívneho ohlasu v médiách. Problém predstavuje spôsob vyjadrovania ich nesúhlasu. Pri akciách dochádza k porušovaniu verejného poriadku a niekedy aj k poškodzovaniu majetku. Najčastejšie ide o protesty spojené so zastavením verejnej dopravy počas nimi organizovaných protestných akcií a agresívne protesty pred štátnymi budovami s presadzovaním svojich cieľov.

Hlavnými nástrojmi sú manifestácie, verejné protesty, blokády a zhromaždenia. V poslednom období je možné sledovať klesajúcu tendenciu takýchto aktivít, najmä demonštrácií a verejných protestov. Do takýchto akcií sa čiastočne zapája aj širšia verejnosť a v konečnom dôsledku tak poskytujú okrem priestoru na prezentáciu názorov, aj priestor na získavanie nových sympatizantov, prípadne členov.

Ostatné roky neboli pre ľavicovú scénu výnimočné. Najznámejším ľavicovým zoskupením je Československá anarchistická federácia.

Na území SR sa ľavicoví extrémisti realizujú najmä formou osvetovej činnosti (prednášky, diskusie) a vydávaním, či distribúciou materiálov s anarchistickou ideológiou. Slovenskí ľavicoví extrémisti sa prejavujú najmä na internete, ktorý využívajú na vzájomnú komunikáciu, propagáciu extrémistických ideológií a vyjadrenie si vzájomnej podpory a spolupatričnosti.

3.3. Nábožensky orientovaný extrémizmus

Existencia a činnosť siekt a deštruktívnych kultov predstavuje závažný, laickej, ale i odbornej verejnosti takmer neznámy fenomén. Vo svojich vonkajších prejavoch, aj keď sú v drvivej väčšine latentné, ohrozuje životy, zdravie a majetok ľudí, ekonomický systém spoločnosti a v neposlednom rade aj samotné demokratické zriadenie spoločnosti.

Väčšina siekt pôsobiacich v súčasnosti na území SR sa dlhodobejšie prezentuje pod všeobecne uznávanými ideami, ako je rodina, láska, ľudské práva, vzdelávanie, boj proti drogám alebo pomoc mládeži. Impulzom a hlavným cieľom ich činnosti je predovšetkým snaha o ekonomické obohatenie sa vedúcich predstaviteľov.

Na území SR vyvíjajú činnosť okrem registrovaných cirkví a náboženských spoločností aj viaceré neregistrované náboženské spoločnosti. V SR pôsobí približne 50 väčších, štátom neregistrovaných duchovných spoločenstiev. K najznámejším patria: Kresťanské spoločenstvá, Slovo života, hnutie Hare Krišna, Cirkev zjednotenia (munisti), Scientologická cirkev, hnutie Grálu, Sri Chinmoy, Sahája jóga, Slobodná ľudová misia a ďalšie.

Niektoré z nich hrubo a vedome zneužívajú náboženstvo a náboženské cítenie na nekalú a netransparentnú činnosť s cieľom podmaniť si človeka a manipulovať s jeho vôľou a vedomím. Podsúvajú verejnosti rôzne katastrofické scenáre, vykresľujú skazený a trpký skúšaný svet a vinu pripisujú zlyhaniu politických, či náboženských inštitúcií a ich neschopnosti vyviesť ľudstvo z marazmu. Namiesto racionálnych a reálnych riešení veľakrát iba zneužívajú duchovný a mravný úpadok, stratu hodnotovej orientácie, krízu súčasnej rodiny a ožívujú v ľuďoch sklon k poverám, východným mystériám, okultizmu, ezoterike a všetkému, čo speje k úniku od reality a vytvára imaginárny svet plný falošných očakávaní a nádejí. Svet, ktorý sa uzatvára sám do seba a strháva so sebou všetkých, ktorí doň vstúpia.

Na území SR neboli zaznamenané žiadne násilné sektárske praktiky smerujúce k sexuálnemu zneužívaniu, fyzickej likvidácii, či k nabádaniu členov a stúpencov k samovraždám. Vznik náboženských siekt a deštruktívnych kultov priamo podmieňuje rôznorodosť náboženskej scény v štáte. Samotná náboženská scéna je veľmi rôznorodá. Existujú tu spoločenstvá vychádzajúce z kresťanstva, spoločenstvá, ktoré nadväzujú na kresťanstvo, spoločenstvá orientálneho pôvodu a spoločenstvá vychádzajúce z okultizmu. Nie všetky z nich je možné považovať za sektu, či deštruktívny kult. Avšak tie, ktoré sú považované za sektu, či deštruktívny kult možno oprávnené zaradiť medzi extrémistické subjekty. Medzi tie, ktoré je možné zaradiť do náboženských extrémistických subjektov patria najmä satanistické hnutia a skupiny.

Vonkajšie prejavy siekt a deštruktívnych kultov vo forme páchania trestných činov, vzhľadom na existenciu takého rozmanitého spektra jednotlivých skupín, majú veľmi široký záber. Ako základný spoločný znak do popredia vystupuje latencia ich prejavov.

4. Identifikácia problémov

Extrémizmus je ťažko odstrániteľný fenomén, pretože súvisí najmä s iracionálnymi faktormi (identita, psychika, náboženstvo atď.). Je však možné ho regulovať. V tomto prípade zohráva nezastupiteľnú úlohu štát so svojimi mocenskými nástrojmi, ďalej mimovládne organizácie, výchova, školstvo atď. Extrémizmus má taktiež dostatočný potenciál na svoju ďalšiu existenciu. Jeho prejavy sú a budú podmienené okrem historických súvislostí, v ktorých vznikali a formovali sa, predovšetkým vývojom v globalizujúcom sa svete.

Problémy, ktoré boli identifikované na základe vyhodnotenia predchádzajúcej koncepcie boja proti extrémizmu na roky 2006 – 2010 schválenej uznesením vlády č. 368/2006 (je predmetom samostatného materiálu) možno rozdeliť do troch skupín, a to:

- a) vzdelávanie,
- b) právna úprava,
- c) organizačno-personálne zabezpečenie.

Vzdelávanie:

Široká verejnosť nie je dostatočne informovaná a nemá vedomosti o subjektoch, ktoré sa podieľajú na riešení problematiky extrémizmu a rasovo - motivovanej trestnej činnosti, čoho

dôkazom je nevedomosť na koho a kedy sa obrátiť, či po preventívnej alebo represívnej stránke. Verejnosť nemá dostatok informácií o extrémizme, z čoho plynie riziko akceptácie a podpory názorov pravicových extrémistov, ako aj dopúšťania sa trestnej činnosti s rasovým motívom častokrát z nevedomosti.

Príslušníci profesijných skupín, ktorí majú pri výkone svojho povolania vplyv na predchádzanie extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti nie sú systematicky a celoživotne vzdelávaní. To sa odzrkadľuje na ich stagnácii, používaní zastaraných pojmov a metód pri práci. Ide hlavne o oblasti, v ktorých sú potrebné hlbšie odborné znalosti so zameraním na oblasti histórie, politológie, sociálneho rozvoja štátu, jazykovej zdatnosti a oblasť informatizácie. Hlavné nedostatky v týchto oblastiach sú v neznalosti základných pojmov a definícií spojených s jednotlivými oblasťami.

Odborníci, ktorí bojujú proti extrémizmu musia vedieť čo majú robiť, ako to robiť a musia mať k tomu dostatočný priestor.

Právna úprava:

Súčasne platná právna úprava je nedostatočná a neberie do úvahy samostatnú kapitolu trestných činov, ktorých páchanie je motivované nenávisťou k určitej skupine osôb a ich skupinovej charakteristike (vo svete známej aj ako „hate crimes“). Niektoré prejavy trestných činov z nenávisťi (voči rase, národu, farbe pleti, pohlaviu atď.) sú už obsiahnuté v našom Trestnom zákone v trestných činoch extrémizmu. V mnohých prípadoch páchatelia sa opakovane dopúšťajú trestných činov extrémizmu i po ich trestnom stíhaní. Niektoré skutky sú od začiatku posudzované ako priestupok, prípadne sa trestné stíhanie konkrétnej osoby zastavuje s odôvodnením, že nejde o trestný čin.

Preto je potreba pripraviť návrh novely Trestného zákona zameraný na prísnejší postih páchatel'ov trestných činov extrémizmu, doplnenie skutkových podstat trestných činov o trestné činy z nenávisťi pre rozdielnosť pohlavia, príslušnosti k odlišnej kultúrnej a sociálnej skupine.

Po nadobudnutí účinnosti novely Trestného zákona (zákon č. 257/2009 Z. z. účinný od 1. septembra 2009), ktorá upravuje postihovanie páchatel'ov za trestné činy súvisiace s extrémizmom, nastal problém s dokazovaním úmyslu. Väčšina páchatel'ov trestných činov extrémizmu nebola odsúdená, a to z dôvodu nedostatočnej dôkaznej hodnoty pribratých znalcov. Z praxe vznikla požiadavka na vytvorenie znaleckých odborov⁵⁾, ktoré by boli použiteľné v zmysle Trestného poriadku na odborné posúdenie rôznych extrémistických znakov, symbolov a verbálnych ako aj písomných prejavov extrémistov. Polícia využíva pribratých odborníkov z rôznych oborov hlavne z histórie (na symboly vychádzajúce z II. svetovej vojny), tí sú však spochybňovaní obhajobou na súdoch.

Organizačno-personálne zabezpečenie:

Pre efektívny boj proti extrémizmu je nevyhnutné dostatočné organizačné, personálne a odborné zabezpečenie štruktúr⁶⁾, ktoré sa podieľajú na boji proti extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti s cieľom zabezpečenia dôsledného monitoringu,

---

⁵⁾ Pozri cieľ 1, aktivita 1, nástroj 2.

⁶⁾ Pozri cieľ 2, aktivita 6, nástroj 1, 2.

rozpracovania, dokumentovania a priameho podielu vo vyšetrovaní trestnej činnosti extrémistov a extrémistických skupín.

Popri organizačnom a personálnom zabezpečení je potrebné riešiť aj otázku technického vybavenia na pracoviskách priamo zodpovedných za boj s extrémizmom pre potreby dokumentovania nielen na mieste konania rôznych akcií, hromadných zhromaždení, ale aj pre dokumentovanie trestnej činnosti páchanej cez internet. Pre dôsledné využívanie získaného materiálu a pre ďalšie potreby polície, je potrebné riešiť aj oblasť analytickú, čo priamo súvisí s technickým vybavením, vyhodnotením a uchovaním záznamov.

V tejto súvislosti je potrebné taktiež posilniť personálne už vytvorené útvary pre boj s extrémizmom. Personálne navýšenie by malo pomôcť k analytickej činnosti, ako aj samotnému boju proti extrémizmu. Pridané tabuľkové miesta budú v rámci systematizácie a presunutia tabuľkových miest v rámci jednotlivých krajských riaditeľstiev, ako i na úrovni prezídia Policajného zboru (nedôjde k vytvoreniu nových tabuľkových miest).

Boj proti extrémizmu nie je len záležitosťou Ministerstva vnútra SR a Policajného zboru, ale aj ďalších štátnych orgánov a bezpečnostných zložiek, vládnych i nevládných subjektov. Predpokladom na dosiahnutie potrebných výsledkov na úseku boja proti extrémizmu je už spomínané vytvorenie znaleckých odborov v zozname znalcov na Ministerstve spravodlivosti SR a následne zabezpečenie dostatku odborných znalcov.

Zmierniť vplyv extrémistických skupín bude možné pravdepodobne len vtedy, keď spoločnosť bude dostatočne informovaná o základných občianskych a ľudských právach, etických a morálnych hodnotách, o politickom a spoločenskom systéme, jeho fungovaní a zároveň sa podarí odstraňovať príčiny, ktoré extrémizmus pravicový, ľavicový alebo náboženský spôsobujú.

5. Spolupráca medzi inštitúciami

5.1. Inštitucionálna časť

Predchádzanie a eliminácia extrémistických prejavov v spoločnosti vrátane ich trestno-právneho postihu je záležitosťou viacerých orgánov, organizácií, inštitúcií a bezpečnostných zložiek, ktoré vykonávajú aktivity smerujúce proti jednotlivým prejavom rasizmu, xenofóbie, intolerancie alebo potláčaniu základných ľudských práv a vzájomne sa dopĺňajú do jedného kompaktného celku pokrývajúceho oblasť boja proti extrémizmu.

Hlavnými subjektmi, ktoré participujú na boji proti extrémizmu formou preventívnych a represívnych aktivít sú:

Ministerstvo vnútra SR

V rámci Ministerstva vnútra SR je boj s extrémizmom zabezpečovaný centrálnou odborom extrémizmu a diváckeho násillia úradu kriminálnej polície prezídia Policajného zboru (ďalej len „odbor extrémizmu“) a na nižšom stupni na oddeleniach extrémizmu a diváckeho násillia odboru kriminálnej polície krajských riaditeľstiev Policajného zboru (ďalej len „oddelenie extrémizmu“). Okresné riaditeľstvá Policajného zboru participujú v oblasti extrémizmu na úrovni skráteného vyšetrovania a vyšetrovania, ako aj na úrovni obvodných oddelení, ktoré sa extrémizmu venujú popri svojej činnosti.

Odbor extrémizmu v súčasnej dobe vykonáva medzinárodnú spoluprácu v oblasti extrémizmu, najmä s cieľom výmeny informácií, výmeny informácií medzi bezpečnostnými zložkami v SR a poskytuje metodickú a praktickú pomoc pre oddelenia extrémizmu.

Oddelenia extrémizmu sa podieľajú na priamom výkone služby zameranom proti extrémizmu a diváckemu násiliu, vyhodnocujú riziká pri konaní verejných zhromaždení a dohliadajú na ich zákonný priebeh, vyhľadávajú a objasňujú trestné činy extrémizmu.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

Rezort ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu sa podieľal na činnosti medzirezortnej Multidisciplinárnej integrovanej skupiny odborníkov zameranej na elimináciu rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu pod koordináciou Ministerstva vnútra SR (MISO). Realizoval systematické vzdelávanie pracovníkov v oblasti predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie. Štátna školská inšpekcia monitorovala výchovno-vzdelávacie postupy a výchovno-vzdelávacie zariadenia z hľadiska výskytu možných zdrojov extrémistickej ideológie. Rezort realizoval výskumnú úlohu, zameranú na prejavy násilia, intolerancie a extrémizmu u detí a mládeže.

Ministerstvo spravodlivosti SR

V oblasti extrémizmu rezort ministerstva spravodlivosti vypracoval a predložil návrh na doplnenie zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Návrh zákona bol prijatý Národnou radou SR (zákon č. 257/2009 Z. z.) a nadobudol účinnosť 1. septembra 2009.

Ministerstvo kultúry SR

Ministerstvo kultúry SR v rámci boja proti extrémizmu zabezpečuje nešpecifickú primárnu prevenciu ako súčasť osvetovej činnosti podľa § 2 zákona č. 61/2000 Z. z. o osvetovej činnosti v znení zákona č. 416/2001 Z. z. Ministerstvo kultúry SR a organizácie v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti napĺňajú predmetný cieľ predovšetkým organizovaním aktivít, ktorých cieľom je zmysluplné trávenie voľného času s dôrazom na výchovu k prosociálnosti a prokultúrnosti.

Ministerstvo obrany SR

V rámci Ministerstva obrany SR je boj s extrémizmom zabezpečovaný centrálnou prostredníctvom oddelenia odhaľovania a dokumentovania trestnej činnosti analýz a prevencie kriminality (ďalej len „oddelenie odhaľovania a dokumentovania trestnej činnosti“) a oddelenia policajných činností, odboru policajného výkonu Riaditeľstva Vojenskej polície. Oddelenie odhaľovania a dokumentovania trestnej činnosti metodicky riadi a kontroluje priebeh skráteného vyšetrovania u prečinov extrémizmu, vedie evidencie a štatistiky v pôsobnosti Vojenskej polície a riadi realizáciu prevencie (osvetová a prednášková činnosť, tvorba interných normatívnych aktov, tvorba preventívnych programov) v oblasti extrémizmu. Oddelenie policajných činností riadi a kontroluje policajný výkon (hliadková činnosť a i.) v oblasti boja proti extrémizmu.

Útvary Vojenskej polície participujú v oblasti extrémizmu na úrovni skráteného vyšetrovania u prečinov a vyhľadávajú a objasňujú trestné činy extrémizmu. Na úrovni útvarov Vojenskej polície je realizovaná hliadková činnosť formou preventívno-bezpečnostných akcií a preventívnych kontrol s cieľom vyhľadávania a získavania poznatkov o trestných činoch extrémizmu v pôsobnosti Vojenskej polície.

Riaditeľ Vojenskej polície je menovaným členom medzirezortného Expertného koordinačného orgánu pre boj so zločinnosťou a dvaja poverení príslušníci Vojenskej polície sú členmi MISO. Vojenská polícia vyhodnocuje každoročne situáciu v oblasti extrémizmu a rasizmu v rezorte ministerstva obrany a je súčasťou mechanizmu toku informácií medzi Policajným zborom, Slovenskou informačnou službou a Vojenským obranným spravodajstvom v oblasti plnenia úloh v boji proti extrémizmu a rasizmu. Vojenská polícia oboznamuje príslušníkov ozbrojených síl o aktuálnych trendoch v oblasti extrémizmu, rasovo motivovanej trestnej činnosti a iných formách diskriminácie.

Úrad vlády SR

Sekcia ľudských práv a rovnakého zaobchádzania Úradu vlády SR je odborným útvarom podpredsedu vlády pre ľudské práva a národnostné menšiny a zároveň je gestorom tvorby a koordinácie plnenia základného systematického nástroja vlády v oblasti prevencie a eliminácie negatívnych javov v spoločnosti, akými sú rasizmus, xenofóbia, intolerancia a diskriminácia. Od roku 2000 pravidelne pripravuje „Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie a ostatným prejavom intolerancie“ (ďalej len „akčný plán“). Okrem riešenia najaktuálnejších spoločenských problémov sa zameriava na dlhodobé ciele v snahe bojovať proti spomenutým negatívnym javom s cieľom zvyšovať mieru tolerancie a sociálnej kohézie spoločnosti v SR.

Akčný plán sa zo svojej povahy primárne zameriava na fundamentálne príčiny vzniku extrémizmu, a tým sa stáva synergickou zložkou v snahe jeho eliminácie. Zároveň sú medzi úlohami akčného plánu aj tie, ktoré priamo zadávajú konkrétne úlohy súvisiace s prevenciou rasizmu, xenofóbie a ostatných foriem intolerancie.

Prostredníctvom dotačného systému Úradu vlády SR sa zároveň zabezpečuje participácia občianskej spoločnosti a ostatných relevantných subjektov na plnení cieľov akčného plánu. V rámci tohto systému možno podávať aj projekty spojené s predchádzaním extrémizmu, keďže extrémistické prejavy priamo napádajú hodnotový rámec založený na tolerancii, nespochybniteľnosti základných práv a slobôd a podobne. Pomocou týchto dotačných schém sa umožňuje zapojenie širokého okruhu subjektov do aktivít, ktorých konečným výsledkom je predchádzanie rôznym formám intolerancie, a teda aj extrémizmu.

Ďalším nástrojom, ktorý možno považovať za súčasť štruktúr zameraných na oblasť boja proti extrémizmu, je Rada vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť zriadená uznesením vlády č. 158 z 2. 3. 2011 ako stály poradný orgán vlády. V rámci rady bol zriadený Výbor pre predchádzanie a elimináciu rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie ako jej stály odborný orgán zameriavajúci sa na túto špecifickú problematiku.

Generálna prokuratúra SR

Trestným činom s problematikou extrémizmu je venovaná osobitná pozornosť. O týchto trestných veciach vedie Generálna prokuratúra SR stálu, presnú evidenciu v rámci nariadenej správovej povinnosti vo vzťahu k podriadeným okresným a krajským prokuratúram.

Túto činnosť prokuratúry umocňuje aj vydanie príkazu generálneho prokurátora SR poradové číslo 2/2010 zo dňa 1. februára 2010 o oznamovaní mimoriadnych udalostí a podávaní správ v trestných veciach, kde je okrem iného vo vzťahu ku krajským a okresným prokuratúram nariadená povinnosť podávať podrobné správy o stave konania o trestných činoch extrémizmu

a rasovo motivovaných trestných činoch, pričom tieto tunajšia prokuratúra sleduje až do právoplatného ukončenia trestného konania. Trestnú činnosť s extrémistickými prvkami sledujú a vykonávajú dozor v predsúdnom konaní, ako aj potom následne po podaní obžaloby na súdoch vybraní prokurátori na jednotlivých okresných a krajských prokuratúrach, ako aj na Generálnej prokuratúre SR, takže i v tomto smere dochádza k určitej špecializácii, ktorá vlastne kopíruje aj činnosť jednotlivých policajných útvarov s obdobným zameraním. Generálna prokuratúra SR ďalej v jednotlivých konkrétnych trestných veciach zaujíma stanoviská, v ktorých pre podriadené prokuratúry reaguje osobitnými pokynmi, pričom tak robí vo veciach, kde prebieha prípravné konanie, ako aj vo veciach, ktoré preskúmava v rámci vybavovania podnetov podľa § 31 a § 34 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov. Prokuratúra bude i v ďalšom období usmerňovať podriadených prokurátorov, aby sa nimi vybraní prokurátori zúčastňovali v obvodoch ich pôsobnosti seminárov a školení so zameraním na problematiku dodržiavania ľudských práv a predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie. Poverený prokurátor Generálnej prokuratúry SR sa v priebehu obdobia rokov 2011 - 2014, resp. v ďalšom období bude zúčastňovať seminárov a školení, ktoré budú zorganizované jednotlivými policajnými súčasťami. V spolupráci s Justičnou akadémiou SR v Pezinku navrhne a vykoná podľa plánu akadémie lektorský seminár s vybranými prokurátormi zameraný na tému extrémizmu, a s tým súvisiacu problematiku.

Prokurátor trestného odboru Generálnej prokuratúry SR sa bude pravidelne zúčastňovať aj v ďalšom období zasadnutí MISO a bude sa zúčastňovať na zasadnutiach Medzirezortnej pracovnej skupiny na realizáciu Akčného plánu predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie.

Slovenská informačná služba

Slovenská informačná služba podľa zákona NR SR č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov plní úlohy aj na úseku boja proti extrémizmu, a to spravodajskou činnosťou zameranou najmä na organizované formy extrémizmu. Táto spravodajská činnosť je zameraná o. i. aj na získavanie, sústreďovanie a vyhodnocovanie informácií, ktoré sa týkajú ekonomického, personálneho, sociálneho a organizačného zázemia extrémistických skupín, vrátane ich finančného zabezpečenia a nakladania s peňažnými prostriedkami. Zákonom ustanovené úlohy Slovenskej informačnej služby na tomto úseku podrobnejšie upravuje Strategické zameranie činnosti Slovenskej informačnej služby, ktoré schválila Bezpečnostná rada SR dňa 29. januára 2007. Na základe tohto strategického a koncepcného dokumentu Slovenská informačná služba svoje aktivity zameriava na bezpečnostné hrozby spojené s extrémizmom nielen na území Slovenskej republiky, ale aj v zahraničí, predovšetkým na extrémistické prejavy a aktivity, ktoré vychádzajú z rasovej, národnostnej, ideologickej, politickej, sociálnej alebo náboženskej nenávisťi alebo nadradenosti, ktoré smerujú proti demokratickému politickému zriadeniu a ohrozujú bezpečnosť občanov a medzinárodného spoločenstva.

5.2. Spolupráca

Pre účinný boj proti extrémizmu je teda dôležitá spolupráca s:

- a) orgánmi štátnej správy, čo ma význam predovšetkým vtedy, keď je iný orgán odborne vybavenejší pri posudzovaní problematiky a je k nemu priamo kompetentný (Slovenská informačná služba, Ministerstvo obrany SR),
- b) orgánmi samosprávy, a to v prípadoch preneseného výkonu štátnej správy,
- c) vzdelávacími inštitúciami pri poskytovaní dôležitých odborných informácií, ako aj spoluprácou pri prevencii kriminality,

- d) neštátnymi organizáciami, kde možno využiť ich odborný prínos. Spolupráca by sa mala týkať organizovania a usporiadania odborných i verejných diskusií a seminárov, vzdelávacích programov a podobne,
- e) medzinárodnými inštitúciami zaoberajúcimi sa bojom proti extrémizmu a elimináciou všetkých jeho prejavov.

Spolupráca je nadväzovaná s cieľom získania informácií, a preto sa vykonáva formou:

- výmeny informácií medzi jednotlivými inštitúciami,
- vzdelávacími aktivitami,
- preventívnymi a informačnými aktivitami.

6. Ciele koncepcie

Z vyššie identifikovaných problémov možno stanoviť jeden **všeobecný cieľ**, ktorým je:

Eliminácia príčin, prejavov a následkov extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti.

Na dosiahnutie všeobecného cieľa boli stanovené nasledovné **čiastkové ciele**:

1. ***Zmeny a doplnenia právnych mechanizmov.***
2. ***Účinná ochrana pred extrémizmom a rasovo motivovanou trestnou činnosťou.***
3. ***Systematické vzdelávanie príslušných profesijných skupín, ktoré majú pri výkone svojho povolania vplyv na predchádzanie extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti.***
4. ***Zvyšovanie právneho vedomia a informovanie verejnosti.***
5. ***Implementácia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov a zmlúv v oblasti extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti.***

Náplň čiastkových cieľov je ďalej rozpracovaná v jednotlivých aktivitách a nástrojoch tak, aby ich postupná realizácia prostredníctvom príslušných subjektov smerovala k dosiahnutiu všeobecného cieľa.

6.1. Aktivity a nástroje čiastkových cieľov

1. Čiastkový cieľ: Zmeny a doplnenia právnych mechanizmov

Aktivita č. 1: Úprava právnych predpisov

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok
1.	Pripraviť návrh novely Trestného zákona	GP SR, MV SR,	do 31.12.2012	v rámci rozpočtu	novela Trestného zákona zameraná

	zameraný na prísnejší postih páchatel'ov trestných činov extrémizmu, doplnenie skutkových podstat trestných činov o trestné činy z nenávisťi pre rozdielnosť pohlavia, príslušnosti k odlišnej kultúrnej a sociálnej skupine.		ÚV SR		MS SR	na zmenu ustanovení súvisiacich s trestnými činmi extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti
2.	Zriaďiť znalecké odbory pre súdnych znalcov na MS SR zamerané na posudzovanie prejavov extrémizmu a činov extrémizmu.	MS SR	MV SR	do 31.12.2011	v rámci rozpočtu MS SR	znalecké odbory pre posudzovanie prejavov extrémizmu (na § 140a Trestného zákona)

2. Čiastkový cieľ: Účinná ochrana pred extrémizmom a rasovo motivovanou trestnou činnosťou

Aktivita č. 1: Spolupráca ozbrojených síl a bezpečnostných zložiek pri účinnej ochrane pred extrémizmom a rasizmom

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok	
1.	Na zabezpečenie účinného boja s extrémizmom zabezpečiť aktívnu a dynamickú spoluprácu formou pracovnej skupiny za účasti Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže, Slovenskej informačnej služby, Vojenskej polície, Vojenského obranného spravodajstva a Colného kriminálneho úradu pri odhaľovaní a objasňovaní trestnej činnosti extrémizmu.	MV SR	MO SR, SIS, MS SR	priebežne 2011-2014	v rámci rozpočtu MV SR	aktívna spolupráca na odhaľovaní a objasňovaní trestnej činnosti
2.	Spolupracovať na medzinárodnej úrovni s policajnými zbormi štátov EÚ s dôrazom na členské krajiny V4, ktoré sa svojou činnosťou aktívne	MV SR	-	priebežne podľa potreby	v rámci rozpočtu MV SR	úspešne realizovaná spolupráca s políciou iných štátov

	podieľajú na potláčaní prejavov extrémizmu, s cieľom vzájomnej výmeny informácií.					
3.	Spolupracovať na medzirezortnej úrovni s inými orgánmi štátnej správy, samosprávy a mimovládnyimi organizáciami, ktoré sa svojou činnosťou aktívne podieľajú na potláčaní prejavov extrémizmu a rasizmu v spoločnosti.	ÚV SR	MO SR, GP SR, SIS, MS SR, MV SR	priebežne podľa potreby	v rámci rozpočtu pre jednotlivé ministerstvá	typy a počet realizovaných aktivít
4.	Vytvoriť stálu pracovnú skupinu na národnej úrovni, ktorá bude združovať zástupcov bezpečnostných zložiek a inštitúcií zaoberajúcich sa bojom proti extrémizmu. Náplňou a cieľom činnosti tejto skupiny bude vytvorenie analytického centra na vyhodnocovanie bezpečnostnej situácie s poukázaním na možné riziká a vplyvy na spoločnosť.	MV SR	MO SR, GP SR, SIS, MS SR	priebežne 2011-2014	v rámci rozpočtu MV SR	identifikovanie bezpečnostných hrozieb na úseku extrémizmu
5.	Vypracovať koncepciu boja proti diváckemu násiliu	MV SR	MŠVVŠ SR, SFZ, SZH, SZLH, SBA, SVF	do 31.12.2011	v rámci rozpočtu MV SR	vytvorenie účinného nástroja na potláčanie násilia na športoviskách
6.	Vytvoriť pracovnú skupinu k problematike extrémizmu v pôsobnosti Výboru pre predchádzanie a elimináciu rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie v rámci Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť - s cieľom vytvoriť medzirezortnú platformu zameranú na riešenie otázok a problémov v oblasti eliminácie	ÚV SR	relevantné orgány štátnej správy a samosprávy, MVO a nezávislí experti podľa rozhodnutia výboru	do 31.12.2011	v rámci rozpočtu ÚV SR	zriadenie pracovnej skupiny a odštartovanie činnosti

	rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie.					
--	--	--	--	--	--	--

Aktivita č. 2: Vypracovanie a úprava metodických materiálov

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok	
1.	Vypracovať metodický pokyn generálneho prokurátora SR so zameraním na postup prokurátorov pri výkone dozoru nad zachovávaním zákonnosti v oblasti rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu v predsúdnom konaní a v konaní pred súdom.	GP SR	MV SR	do 31.12.2012	v rámci rozpočtu GP SR	metodika vyšetrovania extrémistických a rasovo motivovaných trestných činov pre prokurátorov
2.	Vypracovať metodiku vyšetrovania extrémistických a rasovo motivovaných trestných činov pre vyšetrovateľov a poverených príslušníkov Policajného zboru.	MV SR	GP SR	do 31.12.2012	v rámci rozpočtu MV SR	metodika vyšetrovania extrémistických a rasovo motivovaných trestných činov pre vyšetrovateľov a poverených príslušníkov Policajného zboru

Aktivita č. 3: Informovať zamestnancov orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately o aktuálnych prejavoch extrémizmu a o možnostiach spolupráce medzi jednotlivými subjektmi

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok	
1.	Zaradiť osobitnú prednášku „Prejavy extrémizmu“ v rámci pracovných stretnutí úradov práce, sociálnych vecí a rodiny lektorovanou odborníkmi z radov príslušníkov Policajného zboru.	MPSVR SR	MV SR	do 31.12.2011 a následne každoročne k uvedenému termínu	v rámci rozpočtu MPSVR SR	informovanie pracovníkov sociálnej siete o prejavoch extrémizmu

Aktivita č. 4: Potláčať prejavy extrémizmu v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok	
1.	Monitorovať a vyhodnocovať situáciu v oblasti extrémizmu a rasizmu v rezorte MO SR a v priestoroch a na miestach, kde prebiehajú vojenské operácie alebo vojenské akcie v spolupráci s mimorezortnými bezpečnostnými zložkami.	MO SR	MV SR, SIS	do 31.12.2011 a následne každoročne k uvedenému termínu	v rámci rozpočtu MO SR	ročné vyhodnotenie situácie o potláčaní prejavov extrémizmu, rasovo motivovanej trestnej činnosti a iným formám diskriminácie v pôsobnosti MO SR
2.	Vytvoriť účinný mechanizmus informačného toku medzi Vojenskou políciou, Policajným zborom, Slovenskou informačnou službou a Vojenským obranným spravodajstvom v oblasti plnenia úloh v boji proti extrémizmu a rasizmu.	MO SR	MV SR, SIS	do 31.12.2011 a následne každoročne k uvedenému termínu	v rámci rozpočtu MO SR	vytvorenie účinného mechanizmu informačného toku

Aktivita č. 5: Získavať, sústreďovať a vyhodnocovať informácie súvisiace s extrémizmom a bezpečnostnými hrozbami spojenými s extrémizmom na území SR a v zahraničí, relevantné zistenia poskytovať kompetentným subjektom

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok	
1.	Orientovať spravodajskú a bezpečnostnú činnosť na extrémistické prejavy a aktivity, ktoré vychádzajú z rasovej, národnostnej, ideologickej, politickej, sociálnej alebo náboženskej nenávisťi alebo nadradenosti, a ktoré smerujú proti demokratickému politickému zriadeniu a ohrozujú bezpečnosť občanov i medzinárodného spoločenstva. Relevantné zistenia (informačné výstupy)	SIS	MV SR, MO SR	priebežne 2011- 2014	v rámci rozpočtu SIS	kvantifikácia informačnej produkcie

	z oblasti boja proti extrémizmu, získané na základe vykonaných spravodajských a bezpečnostných opatrení, odstupovať určeným príjemcom.					
2.	Vypracovávať a pravidelne zasielať na ďalšie využitie Policajnému zboru polročné analytické hodnotenia situácie v oblasti extrémizmu na území SR so zameraním na aktuálne hrozby, trendy a vývoj v tejto oblasti.	SIS	MV SR	priebežne 2011-2014	v rámci rozpočtu SIS	kvantifikácia informačnej produkcie

Aktivita č. 6: Organizačno-personálne a materiálne zabezpečenie štruktúr, ktoré sa podieľajú na boji s extrémizmom a rasovo motivovanej trestnej činnosti

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok
1.	Personálne posilniť útvary Policajného zboru participujúce na boji proti extrémizmu v súlade s programovým vyhlásením vlády SR.	-	priebežne 2011-2014	v rámci rozpočtu MV SR	organizačno-personálne posilnenie boja proti prejavom extrémizmu
2.	Zabezpečiť obmenu a doplnenie materiálno-technického vybavenia pre výkonné útvary Policajného zboru, ktoré sa podieľajú na boji s extrémizmom.	-	priebežne 2011-2014	v rámci rozpočtu MV SR	obmena a doplnenie materiálno-technického zabezpečenia

3. Čiastkový cieľ: Systematické a celoživotné vzdelávanie príslušných profesijných skupín, ktoré majú pri výkone svojho povolania vplyv na predchádzanie extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti

Aktivita č. 1: Prehlbovanie vedomostí v oblasti implementácie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov a zmlúv v oblasti extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok
1.	Oboznamovať a vzdelávať pracovníkov	-	podľa potreby	v rámci rozpočtov pre	počet seminárov/ počet účastníkov

	štátnej správy na všetkých úrovniach v oblasti implementácie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov a zmlúv v oblasti extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti.	GP SR, SIS, MS SR, MŠVVŠ SR, MPSVR SR, ÚV SR, MK SR (každý vo svojej pôsobnosti)			jednotlivé ministerstvá	
--	---	---	--	--	-------------------------	--

Aktivita č. 2: Oboznamovanie sudcov, prokurátorov a príslušníkov bezpečnostných zložiek a ozbrojených síl s aktuálnou situáciou a novými trendmi na extrémistickej scéne

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok	
1.	Vzdelávať sudcov, prokurátorov a príslušníkov bezpečnostných zložiek a ozbrojených síl o aktuálnych trendoch v oblasti extrémizmu, rasovo motivovanej trestnej činnosti a iných foriem diskriminácie, vrátane nových aspektov páchania trestnej činnosti, charakteristikou páchatel'ov a premien vonkajšieho prejavu ich členov a sympatizantov.	MV SR, MO SR, GP SR, SIS, MS SR, ÚV SR (každý vo svojej pôsobnosti)	-	do 31.12.2011 a následne každoročne k uvedenému termínu	v rámci rozpočtov pre jednotlivé ministerstvá	počet seminárov/ počet účastníkov
2.	Zorganizovať pilotný projekt na vzdelávanie profesijných skupín vo vybraných rezortoch (MV SR a MS SR) v oblasti predchádzania rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným formám intolerancie.	ÚV SR	MV SR, MS SR, MVO	do 31.12.2011	v rámci rozpočtu ÚV SR	zrealizovaný pilotný projekt

Aktivita č. 3: Priebežné vzdelávanie pracovníkov MS SR v oblasti trestného práva z hľadiska využívania účinných nástrojov súdnej moci pri prevencii a účinnom potláčaní extrémizmu

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok	
1.	Vzdelávať priebežne sudcov, justičných čakatel'ov a súdnych	MS SR	MV SR, GP SR	ročne v období 2011-2014	v rámci rozpočtu MS SR	počet seminárov/ počet účastníkov

úradníkov prostredníctvom odborných seminárov, ktoré realizuje Justičná akadémia Slovenskej republiky, a to najmä v oblasti trestného práva z hľadiska využívania účinných nástrojov súdnej moci pri prevencii a potláčaní extrémizmu.					
--	--	--	--	--	--

Aktivita č. 4: Prehľbovanie vedomostí príslušníkov Policajného zboru v oblasti dodržiavania ľudských práv, extrémizmu, rasovo motivovanej trestnej činnosti a iných foriem diskriminácie

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok
1. Vzdelávať najmenej jedenkrát ročne príslušníkov základných útvarov Policajného zboru v oblasti dodržiavania ľudských práv a o možnostiach identifikovania prejavov extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti.	MV SR	-	ročne v období 2011-2014	v rámci rozpočtu MV SR	počet seminárov/ počet účastníkov

Aktivita č. 5: Prehľbovanie vedomostí profesijných skupín, registrovaných cirkví a náboženských spoločností v oblasti prevencie a vyrovnáť sa s extrémizmom v kontexte ľudských práv

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok
1. Vzdelávať profesijné skupiny, registrované cirkví a náboženské spoločnosti v oblasti prevencie a vyrovnáť sa s extrémizmom v kontexte ľudských práv.	MK SR	MV SR, MO SR, GP SR, SIS, MS SR, MŠVVŠ SR, MPSVR SR, ÚV SR	priebežne 2011-2014	v rámci rozpočtu MK SR	počet seminárov/ počet účastníkov
2. Vzdelávať pracovníkov rezortu školstva, vedy, výskumu a športu v oblasti predchádzania všetkým formám rasizmu a extrémizmu.	MŠVVŠ SR	-	do 31.12.2012	v rámci rozpočtu MŠVVŠ SR	počet vzdelávaní/ počet účastníkov

4. Čiastkový cieľ: Zvyšovanie právneho vedomia a informovanie verejnosti

Aktivita č. 1: Prostredníctvom preventívnych opatrení zvýšiť informovanosť o problematike extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok	
1.	Zverejňovať populárno-náučnú prezentáciu problematiky boja proti extrémizmu, rasovo motivovanej trestnej činnosti a koncepčných materiálov na webovom sídle www.minv.sk.	MV SR	-	priebežne 2011-2014	v rámci rozpočtu MV SR	zriadenie časti webového sídla zameranej na informovanosť o problematike extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti

Aktivita č. 2: Vzdelávacie, informačné aktivity a prevencia voči všetkým formám extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok	
1.	Pripraviť pre školy a školské zariadenia aktuálne informácie o prejavoch extrémizmu v SR na základe informácií od relevantných aktérov - MV SR, PZ, MVO, ktoré bude slúžiť ako zdroj pre uplatňovanie prevencie extrémizmu vo výchovno-vzdelávacom procese.	MŠVVŠ SR	MV SR	do 31.12.2012 a následne každoročne k uvedenému termínu	v rámci rozpočtu MŠVVŠ SR	počet on-line informácií slúžiacich na vzdelávanie na relevantných webových sídlach
2.	Pokračovať v analyzovaní a monitorovaní výchovno-vzdelávacích postupov uplatňovaných vo výchovno-vzdelávacích zariadeniach z hľadiska výskytu možných zdrojov extrémistickej ideológie.	MŠVVŠ SR	MV SR	do 31.12.2011 a následne každoročne k uvedenému termínu	v rámci rozpočtu v pre jednotlivé ministerstvá	správy štátnej školskej inšpekcie
3.	Implementovať do vzdelávacej praxe overené príklady dobrej praxe, ako aj iné zdroje odborných materiálov pripravených	MŠVVŠ SR	-	do 31.12.2011 a následne každoročne k uvedenému	v rámci rozpočtu MŠVVŠ SR	počet ponúknutých a počet implementovaných overených príkladov dobrej praxe

	relevantnými odbornými inštitúciami.			termínu		
4.	Prezentovať v rámci informačno-vzdelávacieho bulletinu „Sociálna prevencia“ problematiku extrémizmu.	MK SR- NOC	-	priebežne 2011- 2014	v rámci rozpočtu MK SR	počet kusov informačno-vzdelávacieho bulletinu adresne distribuovaného inštitúciám zabezpečujúcim kultúrno-osvetovú činnosť, orgánom štátnej správy, samosprávy, mimovládny organizáciám a jednotlivcom z rôznych oblastí

Aktivita č. 3: Monitorovať aktuálne dianie v oblasti extrémizmu v Slovenskej republike prostredníctvom médií

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok
1.	Zabezpečovať priebežný monitoring médií so špeciálnym zameraním na prejavy rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a oblast' prevencie proti extrémizmu.	MV SR, MO SR, GP SR, MS SR	do 30.04.2011 a následne každoročne k uvedené mu termínu za predchá- dzajúci kalendárny rok	v rámci rozpočtu SNSLP	Správa z monitoringu médií so špeciálnym zameraním na prejavy rasizmu, xenofóbie a antisemitizmu
2.	Vypracúvať kvalitatívnu a kvantitatívnu analýzu správ týkajúcich sa extrémizmu zaznamenaných monitoringom médií.	-	do 30.04.2011 a následne každoročne k uvedenému termínu za predchá- dzajúci kalendárny rok	v rámci rozpočtu SNSLP	Správa z monitoringu médií so špeciálnym zameraním na prejavy rasizmu, xenofóbie a antisemitizmu

Aktivita č. 4: Zvyšovať vedomie o negatívnych dopadoch extrémizmu, rasizmu a iných foriem diskriminácie pre spoločnosť

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok
1.	Vzdelávať verejnosť cez rôzne aktivity v oblasti predchádzania prejavom	-	priebežne 2011-2014	v rámci rozpočtu SNSLP	počet vzdelávacích aktivít/ počet účastníkov

rasizmu a extrémizmu a proti diskriminácií v spoločnosti.					
---	--	--	--	--	--

5. Čiastkový cieľ: Implementácia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov a zmlúv v oblasti extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti

Aktivita č. 1: Informovať o potrebe prijať záväzky vyplývajúce z medzinárodných dohovorov a zmlúv, implementovať tieto záväzky do právneho systému SR

Nástroj č.	Zodpovedný subjekt	Spolupráca	Termín	Zdroje	Výsledok	
1.	Informovať vecne zodpovedné rezorty o odporúčaníach, ktoré boli adresované SR v rámci posudzovania jej periodických správ predkladaných na základe príslušných medzinárodných zmlúv, ak je ich gestorom MZV SR.	MZV SR	MV SR, MS SR, MŠVVŠ SR, ÚV SR, MPSVR SR, GP SR, MK SR	do 31.12.2011 a následne každoročne k uvedenému termínu	v rámci rozpočtu MZV SR	počet a názvy predložených periodických správ, dokumentov, vyhlášok, odporúčaní a i.
2.	Implementovať záväzky vyplývajúce z medzinárodných dohovorov a zmlúv do vnútroštátnych dokumentov zaoberajúcich sa extrémizmom.	MV SR, MS SR, MŠVVŠ SR, ÚV SR, MPSVR SR, GP SR, MK SR, MZV SR	-	do 31.12.2013	v rámci rozpočtu v pre jednotlivé ministerstvá	počet a názvy predložených periodických správ

Zoznam použitých skratiek subjektov:

MV SR	-	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
MO SR	-	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky
MZV SR	-	Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky
MS SR	-	Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky
MŠVVŠ SR	-	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MPSVR SR	-	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MK SR	-	Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
GP SR	-	Generálna prokuratúra Slovenskej republiky
ÚV SR	-	Úrad vlády Slovenskej republiky
SIS	-	Slovenská informačná služba
NOC	-	Národné osvetové centrum
SNSLP	-	Slovenské národné stredisko pre ľudské práva
MVO	-	mimovládna organizácia
SFZ	-	Slovenský futbalový zväz
SZH	-	Slovenský zväz hádzanej
SZLH	-	Slovenský zväz ľadového hokeja
SBA	-	Slovenská basketbalová asociácia
SVF	-	Slovenská volejbalová federácia

Právne relevantné dokumenty

1. Na národnej úrovni:

- a) Ústava Slovenskej republiky zákon č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov,
- b) zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov,
- c) zákon č. 84/1990 Zb. o zhromažďovanom práve v znení neskorších predpisov,
- d) zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov,
- e) zákon č. 295/1993 Z. z. o Európskom dohovore o násilí počas športových podujatí v znení neskorších predpisov,
- f) zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov,
- g) zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov,
- h) zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov,
- i) zákon č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach v znení neskorších predpisov,
- j) zákon č. 479/2008 Z. z. o organizovaní verejných telovýchovných podujatí, športových podujatí a turistických podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- k) vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 332/2009 Z. z. o podrobnostiach o kamerovom zabezpečovacom systéme.

2. Na medzinárodnej úrovni :

Koncepcia boja proti terorizmu vychádza aj z medzinárodných dokumentov, ktoré boli ratifikované Slovenskou republikou v oblasti zabezpečovania ľudských práv:

A. V rámci dokumentov OSN je Slovenská republika zmluvnou stranou nasledujúcich mnohostranných dohovorov zameraných na problematiku ľudských práv:

- a) Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídia (Paríž, 8. decembra 1948, vyhláška č. 32/1955 Zb.),
- b) Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (New York, 21. decembra 1965, vyhláška č. 95/1974 Zb.),
- c) Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (New York, 16. decembra 1966, vyhláška č. 120/1976 Zb.),
- d) Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (New York, 16. decembra 1966, vyhláška č. 120/1976 Zb.),
- e) Opčný protokol k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach (New York, 16. decembra 1966, oznámenie č. 169/1991 Zb.),
- f) II. Opčný protokol k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach (New York, 16. decembra 1966, oznámenie č. 327/1999 Z.z.),
- g) Dohovor o nepremlčateľnosti vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti (New York, 26. novembra 1968, vyhláška č. 53/1974),
- h) Medzinárodný dohovor o potlačení a trestaní zločinu apartheidu (New York, 30. novembra 1973, vyhláška č. 116/1976),
- i) Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (New York, 10. decembra 1984, vyhláška č. 143/1988 Zb.).

B. V rámci ľudsko-právnych dohovorov Rady Európy je Slovenská republika zmluvnou stranou nasledovných dokumentov:

- a) Európsky dohovor o potlačovaní terorizmu (Štrasburg, 27. január 1977, oznámenie č. 552/1992 Zb.),
- b) Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a jeho dodatkové protokoly č. 1-8 (Rím, 4. november 1950, oznámenie č. 209/1992 Zb.)
Poznámka: sukcesia do oboch dokumentov bola uznaná generálnym tajomníkom Rady Európy v r. 1993, oznámenie o potvrdení sukcesie publikované pod č. 27/1994 Z. z.,
- c) Protokol č. 11 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd meniaci kontrolný systém založený Dohovorom (Štrasburg, 11. máj 1994, oznámenie č. 102/1999 Z. z.),
- d) Európsky dohovor o zabránení mučeniu a neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (Štrasburg, 26. November 1987, oznámenie č. 26/1995 Z. z.),
- e) Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín (Štrasburg, 1. február 1995, oznámenie č. 160/1998 Z. z.),
- f) Európska sociálna charta (podpis uznaný v rámci sukcesie po bývalej ČSFR, ratifikácia: 22.6.1998, platnosť: 21.7.1998) (Turín, 18. Október 1961, oznámenie č. 329/1998 Z. z.),
- g) Dodatkový protokol k Európskej sociálnej charte (Štrasburg, 5. máj 1988, oznámenie č. 330/1998 Z. z.),
- h) Protokol č. 1 k Európskemu dohovoru o zabránení mučeniu a neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (podpis: 7.3.1994, ratifikácia: 11.5.1994) (Štrasburg, 4. november 1993),
- i) Protokol č. 2 k Európskemu dohovoru o zabránení mučeniu a neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (podpis: 7.3.1994, ratifikácia: 11.5.1994) (Štrasburg, 4. november 1993),
- j) Protokol doplňujúci Európsku sociálnu chartu (podpis: 27.5.1992, ratifikácia: 22.6.1998), (Turín, 21. október 1991),
- k) Európsky dohovor o občianstve (podpis: 6.10.1997, ratifikácia: 27.5.1998) (Štrasburg, 6. november 1997).

C. Medzinárodné dokumenty na ochranu práv príslušníkov národnostných menšín, ktoré prijala a ratifikovala Slovenská republika:

- a) Všeobecná deklarácia ľudských práv. Bola prijatá VZ OSN 10. decembra 1948, č. 217/III A,
- b) Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a jeho dodatkové protokoly, Rím 1950,
- c) Dohovor o právach dieťaťa. Prijatý VZ OSN v roku 1989, časť I, články: 2 (Nediskriminácia), 7 (Meno a štátna príslušnosť), 8 (Zachovanie identity), 13 (Sloboda prejavu), 17 (prístup k vhodným informáciám), 20 (Ochrana detí bez rodiny), 29 (ciele výchovy), 30 (deti národnostných menšín alebo domorodého pôvodu),
- d) Svetová deklarácia o vzdelávaní, 1990,
- e) Dokument kodanského zasadania konferencie o ľudskej dimenzii KBSE, 1990,
- f) Deklarácia o právach osôb patriacich k národnostným alebo etnickým, náboženským a jazykovým menšinám. Prijatá VZ OSN, 1992,
- g) Európska charta regionálnych jazykov alebo menšinových jazykov, 1992,
- h) Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín, 1995.

D. Medzinárodnoprávne dokumenty a politické záväzky Slovenskej republiky k rómskej národnostnej menšine

Organizácia spojených národov (OSN)

Právne záväzné dokumenty:

- a) Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (New York, 16. decembra 1966, oznámenie č. 120/1976 Zb.),
- b) Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (New York, 16. decembra 1966, oznámenie č. 120/1976 Zb.),
- c) Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (New York, 21. decembra 1965, vyhláška č. 95/1974 Zb.),
- d) Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídia (Paríž, 8. decembra 1948, vyhláška č. 32/1955 Zb.),
- e) Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (New York, 10. decembra 1984, vyhláška č. 143/1988 Zb.).

Politicky záväzné dokumenty:

- a) Všeobecná deklarácia ľudských práv, 1948,
- b) Deklarácia OSN o právach osôb patriacich k národnostným alebo etnickým, náboženským a jazykovým menšinám, 1992.

Rada Európy (RE)

Právne záväzné dokumenty:

- a) Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a jeho dodatkové protokoly (Rím, 4. november 1950, oznámenie č. 209/1992 Zb.) - sukcesia bola uznaná generálnym tajomníkom RE,
- b) Európsky dohovor o zabránení mučeniu a neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (Štrasburg, 26. november 1987, oznámenie č. 26/1995 Z. z.),
- c) Európska sociálna charta (Turín, 18. október 1961, oznámenie č. 329/1998 Z. z.) - podpis uznaný v rámci sukcesie po bývalej ČSFR,
- d) Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín (Štrasburg, 1. február 1995, oznámenie č. 160/1998 Z. z.),
- e) Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov (Štrasburg, 20. február 2001, oznámenie č. 588/2001 Z. z.).

Politicky záväzné dokumenty:

- a) Odporúčanie Parlamentného zhromaždenia (PZ) RE č. 563/69 týkajúce sa postavenia Cigánov a iných kočovníkov v Európe – hoci odporúčania RE môžu obsahovať aj výzvy určené priamo členským štátom RE, sú primárne adresované nie jednotlivým štátom, ale Výboru ministrov RE, ktorý na ich základe môže vládam členských krajín RE adresovať svoje odporúčania,
- b) Rezolúcia Výboru ministrov RE č. 1/83 o nomádoch bez štátnej príslušnosti a o nomádoch bez určenia národnosti – rezolúcie Výboru ministrov RE sú adresované vládam členských krajín RE,
- c) Odporúčanie Výboru ministrov RE o vzdelávaní rómskych/cigánskych detí v Európe č. Rec (2000) 4 – odporúčania Výboru ministrov sú adresované členským krajinám RE,

- d) Odporúčanie PZ RE č 1134/90 o právach príslušníkov menšín,
- e) Odporúčanie PZ RE č. 1177/92 o právach menšín,
- f) Odporúčanie PZ RE 1201/93 o dodatkovom protokole o právach národnostných menšín k Európskemu dohovoru o ľudských právach
- g) Odporúčanie PZ RE č. 1203/93 týkajúce sa Rómov v Európe,
- h) Odporúčanie PZ RE 1557/2000 o právnom postavení Rómov v Európe,
- i) Rezolúcia Kongresu miestnych a regionálnych samospráv Európy č. /97 o "K tolerantnej Európe: príspevok Rómov (Cigánov)" – rezolúcia adresovaná ako odporúčanie miestnym a regionálnym samosprávam,
- j) Odporúčanie Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii (ECRI) č. 1 týkajúce sa boja proti rasizmu, xenofóbii, antisemitizmu a intolerancii zo 4. októbra 1996 - odporúčania ECRI sú adresované vládam členských krajín RE,
- k) Odporúčanie ECRI č. 3 týkajúce sa boja proti rasizmu a intolerancii namierenej voči Rómom/Cigánom zo 6. marca 1998,
- l) Odporúčanie ECRI č. 7 týkajúce sa národnej legislatívy v oblasti boja proti rasizmu a rasovej diskriminácii z 13. decembra 2002.

Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE)

Politicky záväzné dokumenty:

- a) Záverečný dokument z kodanskej schôdzky o ľudskej dimenzii Konferencie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, 1990,
- b) Akčný plán OBSE na zlepšenie situácie Rómov a Sintov (schválený Ministerskou radou OBSE 2. decembra 2003 v Maastrichte).

Európska únia (EÚ)

- a) Smernica Rady EÚ 2000/43 ES ustanovujúca zásadu rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod ,
- b) Smernica Rady EÚ 2000/78 ES ustanovujúca všeobecný rámec rovnakého zaobchádzania v zamestnaní a zárobkovej činnosti.

3. Ďalšie súvisiace národné dokumenty:

- a) Koncepcia boja proti extrémizmu na roky 2006 – 2010 prijatá uznesením vlády Slovenskej republiky č. 368 z 3. 5. 2006,
- b) Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerance na roky 2009 – 2011 (schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 357/2009),
- c) Národný plán výchovy k ľudským právam na roky 2005 – 2014 (schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 446/2004),
- d) Národný akčný plán Slovenskej republiky k Dekáde začleňovania rómskej populácie 2005 – 2015 (schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 28/2005),
- e) Koncepcie mediálnej výchovy v Slovenskej republike v kontexte celoživotného vzdelávania prijatá uznesením vlády Slovenskej republiky č. 923/2009.

Základné pojmy používané v súvislosti s extrémizmom

Anarchizmus predstavuje v súčasnosti široké spektrum názorových prúdov, kde sa vedľa základných typov anarchizmu objavili aj nové skupiny spájajúce anarchistickú teóriu s feminizmom a environmentalizmom.⁷⁾ Ide o hnutie, ktoré zdôrazňuje úplnú slobodu jednotlivca a úplné uplatňovanie slobodnej vôle. Z tohto dôvodu stúpenci odmietajú všetko, čo bráni slobode (autoritu, disciplínu, poriadok a povinnosti).⁸⁾

Antisemitizmus je vnímanie Židov, ktoré sa môže prejaviť ako nenávisť voči Židom. Verbálne a fyzické prejavy antisemitizmu sú namierené proti židovským alebo nežidovským jedincom, alebo ich majetku, proti inštitúciám židovskej komunity a náboženským ustanovizniám (definíciu používa ODIHR - Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva a Európska agentúra pre základné práva spolu so židovskými mimovládnyimi organizáciami a akademikmi).

Extrémizmus - za extrémizmus možno považovať konanie a aktivity vychádzajúce z postojov krajne vyhrotenej, demokratickému systému nepriateľskej ideológie, ktoré či už priamo, alebo v určitom časovom horizonte deštruktívne pôsobia na existujúci demokratický systém a snažia sa ho nahradiť systémom typu totalitného režimu alebo diktatúry. Druhou charakteristickou črtou extrémizmu a s ním spájaných aktivít je, že útočia na systém základných práv a slobôd garantovaný ústavou a medzinárodnými ľudsko-právnymi dokumentmi, alebo sa snažia svojimi aktivitami uplatňovanie týchto práv sťažiť, či znemožniť. Ich cieľom a dôsledkom je zničiť demokratické usporiadanie spoločnosti v jej základoch. Za ďalšie charakteristické znaky extrémizmu sa považuje snaha o obmedzenie, potlačanie, znemožnenie výkonu základných práv a slobôd pre určité skupiny obyvateľstva definované ich pohlavím, národnosťou, rasou, etnikom, farbou pleti, vierovyznaním, jazykom, príslušnosťou k spoločenskej triede, majetkom, ako aj používanie fyzického násillia namiereného voči majetku, alebo názorovým alebo politickým oponentom.

Extrémistami sú osoby alebo skupiny osôb (skinheads, anarchisti a pod.), ktoré sa vyznačujú najmä odmietaním platných právnych a morálnych noriem, vysokou mierou názorovej alebo rasovej neznášanlivosti a protiprávnym konaním s prvkami agresivity, násillia a brutality. Sú to osoby, ktoré sa vyznačujú najmä:

- a) odmietaním všeobecne záväzných právnych predpisov a vysokou mierou názorovej, národnostnej, etnickej, rasovej nenávisti, nenávisti z dôvodu farby pleti, vierovyznania alebo inej obdobnej nenávisti založenej na odlišnostiach,
- b) motiváciou protiprávneho konania s prvkami agresivity, násillia a brutality,
- c) agresívnym správaním prejavujúcim sa fyzickými alebo verbálnymi aktivitami v súvislosti s konaním športových a spoločenských podujatí, ktoré smerujú k spôsobeniu fyzickej ujmy osobám, majetkovej a nemajetkovej škode osobám, organizátorom a na príslušných objektoch alebo ktoré sú spôsobilé narušiť verejný poriadok,
- d) manifestovaním príslušnosti k záujmovej skupine alebo hnutiu svojim vzhľadom (vrátane tetovania), odevom, fyzickým a verbálnym prejavom, vytváraním, rozširovaním materiálov (napríklad tričká, CD nosiče, iné tlačoviny, internetové stránky, odznaky),
- e) finančným, materiálnym a iným podporovaním extrémistov a extrémistických skupín.

⁷⁾ Charvát, J.: Současný politický extrémizmus a radikalizmus, Portál 2007.

⁸⁾ Chmelík, J.: Symbolika extrémistických hnutí, Armex 2000.

Extrémistická skupina je spoločenstvo najmenej troch osôb na účely spáchania trestného činu extrémizmu.⁹⁾

Extrémistický materiál je písomné, grafické, obrazové, zvukové alebo obrazovo-zvukové vyhotovenie

- a) textov a vyhlásení, zástav, odznakov, hesiel, alebo symbolov skupín a hnutí, ktoré smerujú k potláčaniu základných ľudských práv a slobôd,
- b) programov alebo ideológií skupín a hnutí, ktoré smerujú k potláčaniu základných ľudských práv a slobôd,
- c) obhajujúce, podporujúce alebo podnecujúce nenávisť, násilie alebo neodôvodnene odlišné zaobchádzanie voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie, ak je zámienkou pre predchádzajúce dôvody,
- d) ospravedlňujúce alebo schvaľujúce čin považovaný článkom 6 Štatútu Medzinárodného vojenského súdneho dvora pripojeného k dohode z 8. augusta 1945 o stíhaní a potrestaní hlavných vojnových zločincov Európskej osi a príslušnými článkami štatútu iného medzinárodného trestného súdu zriadeného na základe medzinárodného práva, ktorého právomoc uznala Slovenská republika za genocídium alebo za zločin proti ľudskosti, ak bol páchatel' alebo účastník tohto činu odsúdený právoplatným rozsudkom medzinárodného súdu, zriadeného na základe medzinárodného verejného práva, ktorého právomoc uznala Slovenská republika, ak takýto rozsudok nebol v predpísanom konaní zrušený, alebo,
- e) popierajúce alebo vážne zľahčujúce čin považovaný článkom 6 Štatútu Medzinárodného vojenského súdneho dvora pripojeného k dohode z 8. augusta 1945 o stíhaní a potrestaní hlavných vojnových zločincov Európskej Osi a príslušnými článkami štatútu iného medzinárodného trestného súdu zriadeného na základe medzinárodného práva, ktorého právomoc uznala Slovenská republika, za genocídium alebo zločin proti ľudskosti, ak bol páchatel' alebo účastník tohto činu odsúdený právoplatným rozsudkom medzinárodného súdu zriadeného na základe medzinárodného verejného práva, ktorého právomoc uznala Slovenská republika.

Za extrémistický materiál sa považuje materiál, ak sa vyrába, rozširuje, uvádza do obehu, robí verejne prístupným alebo prechováva v úmysle podnecovať nenávisť, násilie alebo neodôvodnene odlišné zaobchádzanie voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie, ak je zámienkou pre predchádzajúce dôvody a replika extrémistického materiálu alebo jeho napodobenina, ktorá je zameniteľná s originálom.¹⁰⁾

Extrémizmus sa obvykle chápe ako akákoľvek ideológia alebo aktivita, ktorá smeruje proti súčasnému politickému systému ako takému a kladie si za cieľ jeho likvidáciu a následné nahradenie vlastnou alternatívou. O takejto alternatíve sa väčšinou predpokladá, že bude nedemokratická, diktátorská a bude porušovať ľudské práva.¹¹⁾

Fašizmus môžeme označovať ako akúkoľvek diktatúru s pravicovým prvkom.⁵⁾ Je to politické hnutie antidemokratického a antiliberálneho zamerania.

⁹⁾ § 129 ods. 3 Trestného zákona.

¹⁰⁾ § 130 ods. 8, 9 Trestného zákona.

¹¹⁾ Charvát, J.: Současný politický extrémizmus a radikalizmus. Portál 2007.

Kriminalita extrémistov a kriminalita extrémistických skupín je motivovaná rasovou, národnostnou, etnickou neznášanlivosťou a páchaná priaznivcami extrémistov a extrémistických skupín.

Ľavicový extrémizmus sa vyznačuje predovšetkým sociálnymi, triednymi predsudkami, sympatizuje s historickým komunizmom a anarchizmom. Prívrženci chcú zaviesť sociálno-komunistický režim alebo anarchiu. Pokúšajú sa o absolútnu rovnosť v spoločnosti. V priebehu 20. storočia sa dostali do popredia otázky ľudských práv, ochrany prírody a imigrácie. Pozitívny postoj k nim sa stal poznávacím znamením pre ľavicu. Do tradičnej ľavice prenikali postupy typické skôr pre liberalizmus. Dôsledkom toho bol vznik ekologických alebo zelených strán. Tieto strany veľmi často spájajú tradičné ľavicové témy, ako sú ochrana prírody spolu s liberálnym postojom k menšinám a individuálnej slobode.⁵⁾

Ľavicový extrémizmus ideologicky vychádza z anarchistických, antiglobalistických, antikapitalistických a marxistických teórií, pričom odmieta vonkajšiu autoritu a presadzuje myšlienky tzv. „slobodného“ jednotlivca. I keď väčšina ľavicovo extrémistických skupín verejne nedeklaruje potlačovanie práv a slobôd ostatných jednotlivcov, v prípade realizácie cieľov ľavicových extrémistov môže dôjsť k priamemu ohrozeniu pluralitnej demokracie a občianskych slobôd. Typickým znakom ľavicového extrémizmu je rozširovanie princípu rovnosti na všetky oblasti života a pre všetkých ľudí. Zdôrazňovaním elementárnej ľudskej rovnosti sa síce zhoduje s princípmi demokratického ústavného štátu, avšak z tohto princípu vyvodzuje dôsledky, ktoré nie sú zlučiteľné s charakterom demokratického právneho štátu. Z ideologického hľadiska extrémistickú krajnú ľavicu tvoria smery: marxizmus-leninizmus a všetky jeho odchýlky (ako maoizmus či trockizmus a i.), komunizmus a anarchizmus. K ľavicovým zoskupeniam sa radí aj eko-extrémizmus. Pre radikálne ekologické hnutia je typický panteizmus a inklinácia k rôznym prírodným kultom, s ktorými korešponduje ekológmi hlásaný návrat k prírode a všetkým formám života. Kvôli prezentácii zásadných zmien v prístupe k prírode a inšpirácii prírodnými kultmi býva za špecifické náboženstvo považovaná aj hlbinná ekológia.¹²⁾

Nacionalizmus predstavuje ideológiu, ktorá je základom pre krajnú pravicu, ale významne ovplyvnil aj krajnú ľavicu. Nacionalizmus sám o sebe nemusí byť ani extrémny, ani radikálny ale dá sa ľahko zneužiť. Nacionalizmus pôvodne vznikol ako proces demokracie avšak chybným nastavením premís sa dokázal zmeniť a stal sa hnacím motorom nacizmu a rasovo motivovanej genocídy.¹⁴⁾

Nacizmus, skrátenejší výraz z nemeckého „Nationalsozialismus“, tiež hitlerizmus, je totalitná ideológia oficiálne uplatňovaná diktatúrou v Nemecku v rokoch 1933 - 1945 (tzv. Tretia ríša) prostredníctvom NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei) vedenej Adolfom Hitlerom. Nacistická ideológia kombinuje koncepciu fašizmu a rasizmu (vrátane antisemitizmu), vychádza tiež z krajného nacionalizmu a niektorých prvkov socializmu.

Politický extrémizmus v zásade označuje akékoľvek aktivity smerujúce proti súčasnému systému s cieľom nahradiť tento systém celkom odlišným systémom.⁵⁾ Politický extrémizmus je úmyselné konanie, ktoré sa výrazne odchyľuje od prijatých, všeobecne uznávaných a akceptovaných noriem spoločenského správania a verejno-politických aktivít, smerujúce k ohrozeniu, destabilizácii, prípadne až k zmene legitímneho štátneho zriadenia, ústavného poriadku alebo demokratických princípov zvrchovaného, právneho štátu alebo k ohrozeniu jeho suverenity a územnej celistvosti.

---

¹²⁾ Mareš, Miroslav: Ekoterorismus v České republice. *Rexter* č. 1/2004.

Konečným cieľom skupín alebo jednotlivcov presadzujúcich politický extrémizmus je prevzatie štátnej moci (legitímnym, ale aj nelegitímnym spôsobom) alebo jej deštrukcia použitím nelegitímnych prostriedkov. Ich snahou môže byť aj spochybňovanie povojnového usporiadania v Európe, vrátane revízie štátnych hraníc.

Pravicový extrémizmus je „súhrn postojov, spôsobov správania a akcií, ktoré sú buď organizované alebo nie, ktoré vychádzajú z rasisticky alebo etnicky podmienenej sociálnej nerovnosti človeka, vyžadujú etnickú homogenitu národa a odmietajú princíp rovnosti zakotvený vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, zdôvodňujú prednosť spoločenstva pred individuom, odmietajú pluralizmus hodnôt liberálnej demokracie a demokraciu chcú definovať ako spiatočnicu“.¹³⁾ Pravicový extrémizmus je teda charakteristický nasledujúcimi prvkami¹⁴⁾:

- je antipluralistický a podnecuje strach pred spoločenskou rôznorodosťou,
- odmieta myšlienku ľudských práv, hlavne ľudskej dôstojnosti ako i práva na slobodu a rovnosť,
- uprednostňuje autoritatívny vodcovský štát, a preto je antidemokratický,
- je antiparlamentaristický, pretože odmieta súťaženie politických strán a preferuje homogénne národné spoločenstvo,
- je antiinštitucionálny, odmieta deľbu moci,
- je verejne alebo skryto rasistický a/alebo antisemitský,
- vo všeobecnosti je nepriateľský voči cudzincom, odmieta „iných“ alebo „cudších“, ako i tých, ktorí sa za týchto ľudí zasadujú,
- je vypäto nacionalistický a nepriateľský voči ostatným štátom,
- podporuje revizionizmus, v ktorom bagatelizuje význam nacistického štátu alebo ho dáva za príklad, či relativizuje a popiera holokaust,
- je náchylný páchať násilie, vo vlastných radoch toleruje neonacistov a vojenské násilie,
- znevažuje všetkých, ktorí sa odklňajú od noriem, ktoré stanovili samotní extrémisti, ako napr. homosexuáli, postihnutí ľudia, etnické menšiny alebo politicky inak zmýšľajúci ľudia.

Pravicový extrémizmus je motivovaný programami a postojmi alebo ideológiami, ktoré smerujú k potláčaniu základných ľudských práv a slobôd, ktoré obhajujú, podporujú alebo podnecujú nenávisť, násilie alebo neodôvodnene odlišné zaobchádzanie voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich pôvod, názory, fyzické či psychické odlišnosti alebo pre ich náboženské vyznanie, ak je zámenkou pre predchádzajúce dôvody. Typickým znakom pravicového extrémizmu je popieranie rovnosti všetkých ľudí. Na jednej strane nadraduje (vyššie hodnotí) určité etnikum, národ alebo rasu, z čoho pramení preň typický nacionalizmus, antisemitizmus či rasizmus. Na strane druhej ponížuje skupiny, ktoré považuje za cudzie, menejcenné či ideologicky nevyhovujúce.

Cieľom pravicových extrémistov je vytvorenie politického systému na báze fundamentálnej nerovnosti ľudí, založenej na pôvode, výkone, národnej, etnickej alebo rasovej príslušnosti. Z ideologického hľadiska extrémistickú krajnú pravicu tvoria smery: fašizmus, nacizmus, neofašizmus, neonacizmus. Tieto režimy sa snažia o sústredenie moci do jedného centra, typicky do rúk jedinej osoby – vodcu, na rozdiel od ľavicového anarchizmu.

---

¹³⁾ Jaschke, H. G.: *Rechtsextremismus und Fremdenfeindlichkeit*. Westdeutscher Verlag, Wiesbaden 2001.

¹⁴⁾ Schroedter, E.: *Kommunale Handlungsmöglichkeiten gegen Rechtsextremismus*. Fraktion GRÜNE/EFA im Europäischen Parlament, Berlin 2008.

Radikalizmus tvorí súhrn politických názorov, ktorých aplikácia v spoločnosti by viedla k rozsiahlym zmenám, avšak nie k likvidácii demokracie ako takej.⁵⁾

Rasizmus je hlásanie nerovnocennosti ľudských rás, ako aj viery, v ktorej sa cítia niektorí ľudia nadradení iným z dôvodu príslušnosti k určitej rase.¹⁵⁾

Rasový motív konania je rasová nenávisť vyjadrená najmä v obsahu správania, spôsobe konania a porušení alebo ohrození záujmu chráneného Trestným zákonom, resp. zákonom o priestupkoch. Pri niektorých trestných činoch je vyjadrený už v základnej skutkovej podstate, niektoré ho majú vyjadrený ako kvalifikovaný znak skutkovej podstaty trestného činu.¹⁶⁾

Nebezpečné spoločenstvo sa vyznačuje praktikami psychickej manipulácie, uctievaním vodcu alebo vedenia a ekonomickým, fyzickým, psychickým alebo sexuálnym zneužívaním svojich členov. Narúša integritu osobnosti, poškodzuje zdravie, ohrozuje život a nesie aspoň niektoré z nasledujúcich znakov: autoritatívne vedenie, selekcia informácií, uzavretosť fyzickú alebo ideovú, utajovanie štruktúr a náuky a konfliktnosť. Nebezpečné spoločenstvá rozdeľujeme podľa toho z akých princípov vychádzajú na: náboženské, terapeutické, komerčné a politické. Náboženský extrémizmus je najčastejšie spájaný s rôznymi náboženskými skupinami či novými náboženskými hnutiami. Prvky extrémizmu v nich tvoria nehumánne manipulatívne formy uplatňované vedením náboženských hnutí voči ich prívržencom. K náboženskému extrémizmu patria sekty, pseudoreligiózne zoskupenia, fanatické náboženské skupiny a hnutia. Náboženský extrémizmus sa prejavuje striktným až násilným presadzovaním či vnucovaním náboženských dogiem a pochybných náboženských výkladov, fanatickým vyznávaním učenia ich zakladateľa alebo vodcu. K typickým prejavom náboženského extrémizmu patrí ohrozenie mravného vývoja obyvateľstva (najmä mládeže), ktoré pri sfanatizovaných jedincoch – členoch náboženských extrémistických zoskupení, môže vyústiť až do ich masových samovrážd či zabití nevinných osôb, príp. môže dôjsť k ohrozeniu zdravia alebo majetku iných osôb.

Xenofóbia je podľa slovníka cudzích slov chorobný strach zo všetkého cudzieho, nedôvera voči cudzincom. Označuje odpor, nepriateľstvo, nedôveru voči všetkému cudziemu, strach pred ním. V mnohých ohľadoch možno xenofóbiu považovať za zastrešujúci pojem pre všetky druhy etnocentrizmu, eurocentrizmu, rasizmu a ďalšie koncepty, ktorých základ spočíva v delení ľudstva na my - oni, pričom za meradlo toho, čo je dobré, správne a prijateľné sú považované hodnoty, normy a idey vlastné.

Xenomízia je odvodená od xenofóbie a znamená nenávisť k cudzincom.¹⁷⁾

---

¹⁵⁾ Koncepcia boja proti extrémizmu na roky 2006 – 2010.

¹⁶⁾ Trestný zákon č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov.

¹⁷⁾ Pospíšil, M., Sme rozdielni a predsa rovnakí.

Extrémizmus a jeho podhubie – intolerancia, rasizmus, xenofóbia, antisemitizmus očami verejnosti

V posledných rokoch dochádza ku nárastu vnímania závažnosti problému intolerancie, agresívneho správania, rasizmu a xenofóbie (Slovensko 2007, 2008)^{18) 19) 20)}. Podľa výskumu Inštitútu pre verejné otázky (IVO) z mája 2008 ich intenzívne vníma 9 % populácie, čo v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi predstavuje nárast. Dodržiavanie ľudských práv považujú za problematické iba 4 % respondentov, čo môže byť výsledkom jednak menšej citlivosti obyvateľov na tento problém v porovnaní s inými. Na druhej strane však problémy späté s dodržiavaním ľudských práv, či s diskrimináciou môžu byť vo vedomí obyvateľov Slovenskej republiky skôr spájané s inými problémami, ako napríklad kvalitou zdravotnej starostlivosti.

Tabuľka 1: Vnímanie extrémizmu, xenofóbie a rasizmu ako závažného spoločenského problému

Za roky	2005	2006	2007	2008
Xenofóbia, rasizmus, intolerancia, extrémizmus	5	4	7	9

Poznámka: Respondenti a respondentky mali možnosť výberu 3 odpovedí z 30 problémov.

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, 2005 – 2008.

Z hľadiska postavenia a životných šancí rôznych skupín je v kontexte dôležitých spoločenských problémov ako najpálčivejšia považovaná situácia mladých ľudí (12 %), ale tiež intolerancia, agresívne správanie, rasizmus a xenofóbia (9 %). Najmenej respondentov uviedlo za závažné postavenie náboženským menším – iba pol percenta, čo je výsledkom náboženskej dominancie rímskokatolíckej cirkvi v Slovenskej republike.

Tabuľka 2: „Ktoré tri problémy považujete za najzávažnejšie?“

postavenie a životné šance mladých ľudí	12
ochrana práv zamestnancov súkromných firiem	9
intolerancia, agresívne správanie, rasizmus a xenofóbia	9
postavenie a šance starých ľudí	8
postavenie a šance žien	6
životné podmienky a životné šance obyvateľov rómskych osád	6
solidarita so sociálne slabšími	4
životné podmienky/postavenie a šance ľudí s telesným postihnutím	4
životné podmienky a šance príslušníkov maďarskej menšiny	2
postavenie a životné šance gejev a lesbických žien a iných ľudí s menšinovou sexuálnou orientáciou (napr. u bisexuálov)	1
postavenie náboženských menším	1

Poznámka: Respondenti mali možnosť výberu 3 odpovedí z 30 problémov. V tabuľke sú použité vybrané problémy vo vzťahu k diskriminácii a dodržiavaniu ľudských práv.

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, 2008.

¹⁸⁾ Gyárfašová, O. – Bútorová, Z: Verejná mienka. In: Kollár, M. – Mesežnikov, G. – Bútor, M. (eds.): *Slovensko 2007. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky, 2008.

¹⁹⁾ Gyárfašová, O. – Sekulová, M: *Vieme, čo je diskriminácia?* Výskumná správa z projektu. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky, 2008.

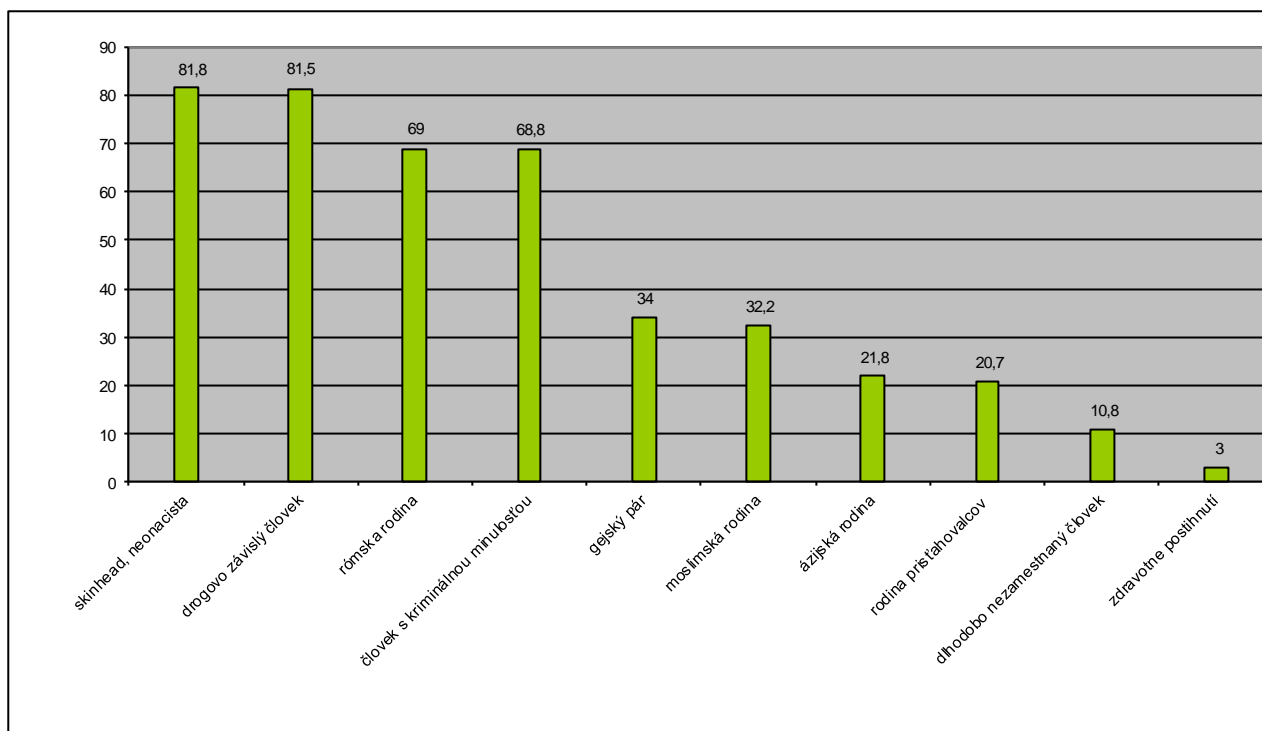
²⁰⁾ Empirické údaje zo sociologického výskumu IVO. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky, máj 2008.

Niet pochýb o tom, že prejavy správania, ktoré možno označiť za extrémistické vyrastajú z podhubia intolerancie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu či akceptovania a ospravedlňovania diskriminácie. Úroveň tolerancie v názoroch a postojoch obyvateľov Slovenskej republiky sa tradične skúma meraním sociálnej vzdialenosti (alebo odmietania) k špecifickým skupinám obyvateľstva. Ide o také skupiny obyvateľstva, ktoré sú z viacerých dôvodov (objektívnych či subjektívnych) považované za problematické či neželané a existuje voči nim sociálna dištancia.

V posledných rokoch sa v Slovenskej republike i v Európskej únii uskutočnilo viacero výskumov, ktoré zisťovali mieru sociálnej akceptácie alebo odmietania možnosti mať za suseda príslušníka niektorej z vytypovaných menšinových skupín. Zisťovanie postojov voči určitým skupinám je dôležité predovšetkým kvôli tomu, že existencia negatívnych predsudkov s diskriminačným správaním veľmi úzko súvisia a bývajú aj jeho spúšťačom²¹⁾. V tejto súvislosti možno uviesť výsledky výskumu „Občianstvo a participácia na Slovensku 2008“. Jeho výsledky ukázali, že najväčší odstup prejavili respondenti a respondentky voči skupine skinheadov a neonacistov, keď takmer 82 % opýtaných vyjadrilo nesúhlas so životom v ich susedstve. Druhou skupinou s najväčším sociálnym dištancom (81,5 %) tvorili drogov závislé osoby. Avšak už na tretej priečke sa objavila rómska rodina, ktorú za neželanú označilo 69 %, čo potvrdzuje pretrvávajúcu silnú mieru sociálneho odstupu majority voči tejto skupine, ako aj silnú mieru stereotypizácie tejto skupiny.

„Ak by sa do Vášho susedstva nast'ahovala nasledujúca skupina, kto by Vám prekážal?“

Poznámka: Respondenti a respondentky mali možnosť výberu viacerých skupín, ktoré by im prekážali.

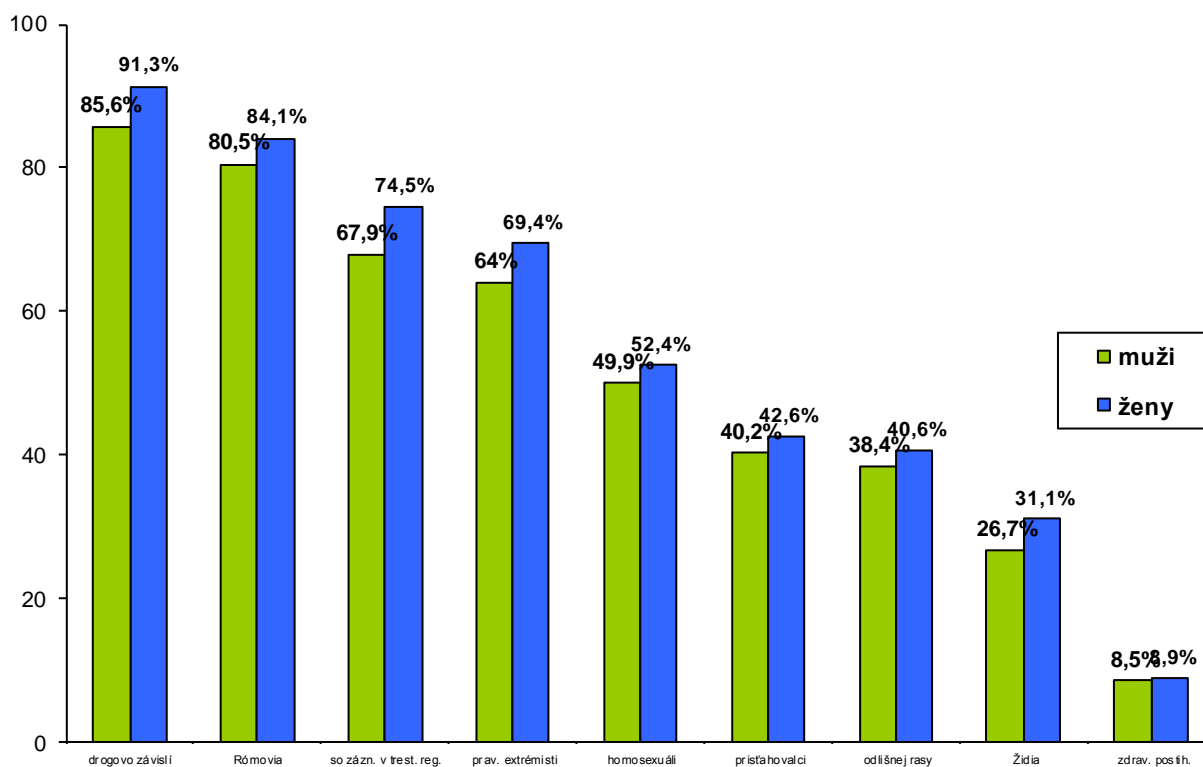
Zdroj: IVO/KVSBK/COPART, máj 2008.

Viac ako tretina opýtaných prejavila sociálny dištanc voči párom rovnakého pohlavia (34 %). Percepcia osôb s neheterosexuálnou orientáciou predstavuje špecifický problém, pričom vnímanie

²¹⁾ Dáta o vzťahu k menšinám sú z výskumu „Občianstvo a participácia na Slovensku 2008“, ktorý sa realizoval v rámci projektu COPART Centrum Excelentnosti SAV pre výskum a rozvoj občianstva a participácie. Dáta sú použité so súhlasom hlavného riešiteľského pracoviska - Kabinet výskumu sociálnej a biologickej komunikácie SAV (KVSBK).

gejov a lesbických párov je odlišné. Relatívne vysoká miera sociálneho dištancu existuje aj voči skupine prisťahovalcov, keďže 21 % opýtaných ju považuje v susedstve za neželanú. Je teda zjavné, že v slovenskej spoločnosti pretrváva určitá uzavretosť voči inakosti, voči určitým odlišným skupinám, pričom charakter tejto uzavretosti sa môže líšiť, môže mať historické korene (voči skupine Rómov) alebo môže predstavovať problém úplne nového charakteru (odstup voči prisťahovalcom).

Výsledky komparatívneho výskumu vnímania ľudských práv a zásady rovnakého zaobchádzania z rokov 2006 a 2008²²⁾ ukázali ako vidno z údajov v grafe nárast sociálneho odstupku ku všetkým zmieňovaným skupinám. Výskum ďalej ukázal, že ženy celkovo viac odmietajú susedov z ktorejkoľvek zmienenej skupiny a rovnako starší respondenti vykazujú k nim väčší sociálny odstup. Mladšie vekové kategórie sú zrejme viac nastavené akceptovať odlišnosť. Na druhej strane sa nepotvrdilo, že by s výškou vzdelania sa zvyšovala miera akceptácie, ako by sa mohlo predpokladať. Odlišnosti sú však v tom, že vysokoškolsky vzdelaní respondenti v porovnaní s respondentmi so základným vzdelaním viac tolerujú ľudí s inou sexuálnou orientáciou alebo Židov (ako susedov ich odmieta 38,4 %, resp. 23,2 % oproti 60 %, resp. 34,3 %), na druhej strane však miera odmietania Rómov je prakticky zhodná (80,1 % vs. 81,9 %).

Graf 4: Podiel respondentov, ktorí by príslušníka danej skupiny obyvateľstva nechceli mať za suseda

Vo svetle tvorby politik zameraných na elimináciu extrémizmu sú zaujímavé výsledky oboch spomínaných výskumov, ktoré ukazujú, že slovenská verejnosť výrazne odmieta skínheadov, neonacistov, pravicových extrémistov. Vo výskume IVO z 2008 až 82 % respondentov nechcelo žiť v susedstve skínheadov a neonacistov. Komparatívny výskum SNSLP ukázal nárast averzie voči pravicovým extrémistom zo 64 % v roku 2006 na 69 % v roku 2008.

²²⁾ Kotvanová, A., Chaloupka, V. Münchnerová, L.: Vnímanie ľudských práv a zásady rovnakého zaobchádzania u dospelaj populácie v SR (záverečná správa z výskumu), SNSLP, 2009.

Vzhľadom na skutočnosť, že obeťou rasovo motivovaných útokov v Slovenskej republike sú zvyčajne Rómovia, prisťahovalci, predovšetkým inou farbou pleti, prípadne Židia, je vhodné v tejto súvislosti zamerať pozornosť na v tejto súvislosti relevantné výsledky výskumov.

Vo vzťahu k Rómom sú známe výsledky merania sociálnej vzdialenosti za posledných desať rokov. Vývoj v tejto oblasti ilustruje tabuľka sumarizujúca výsledky týchto výskumov, ktorá uvádza percentuálny podiel respondentov, ktorí odmietajú Rómov ako susedov.

október 1990	80
máj 1991	80
január 1992	82
marec 1993	94
október 1993	79
máj 1994	78
december 1994	76
október 1997	80
január 1999	76
marec 2000	78
november 2006	73
september 2008	82*

Zdroj: Problémy diskriminácie a slovenské verejnosť (sekundárna analýza výskumov verejnej mienky v rokoch 2005 – 2006) vychádzajúci z údajov Centra pre výskum spoločenských problémov, CSA, FOCUS, IVO a SNSLP. * údaj z výskumu SNSLP 2008.

V názoroch a postojoch slovenskej verejnosti k Rómom pretrváva vnímanie Rómov ako neprispôsobivej skupiny obyvateľstva, ktorá zaťažuje sociálny systém a odmietanie chápania situácie časti Rómov ako problém celej spoločnosti. Toto vnímanie výrazne uľahčuje situáciu rôznym extrémistickým skupinám zneužívať antirómske nálady verejnosti, napríklad pri organizovaní verejných stretnutí, pochodov a manifestácií, zamerané na zviditeľnenie sa²³⁾.

V roku 2008 sa aj celoeurópsky výskum vnímania a skúseností v oblasti diskriminácie zameril na skúmanie sociálnej vzdialenosti majority voči piatim menšinám či sociálnym skupinám otázkou o ich akceptovateľnosti v susedstve. Výsledky ukázali, že Slováci obdobne ako obyvatelia Európskej únie majú najmenší problém so susedstvom zdravotne postihnutých, ľudí iného vierovyznania. Vo vzťahu k susedstvu ľudí iného etnického pôvodu, homosexuálov a Rómov bol postoj majoritnej populácie rezervovanejší ako priemer Európskej únie.

Postoje Slovákov a obyvateľov Európskej únie merané priemerným skóre desať bodovej škály²⁴⁾:

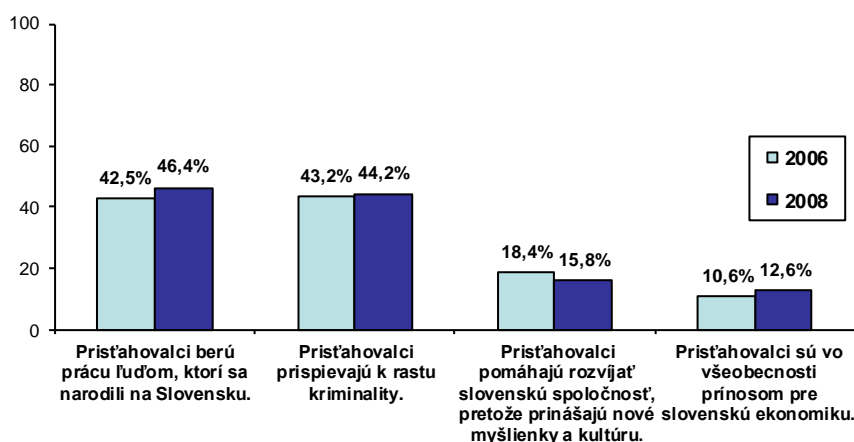
• Zdravotne postihnutí	8.4	9.1
• Iné vierovyznanie	8.4	8.5
• Iný etnický pôvod	7.4	8.1
• Homosexuáli	6.5	7.9
• Rómovia	4.5	6.0

Problematike vzťahu slovenskej verejnosti k cudzincom, prisťahovalcom, kultúrne odlišným skupinám alebo konkrétne utečencom či azylantom sa v poslednom období venovalo viacero

²³⁾ Tamtiež. Časť Rómovia, str. 31.

²⁴⁾ Zdroj: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_296_sheet_sk.pdf.

výskumov. Ich výsledky však ukazujú, že v Slovenskej republike je tendencia vnímať prisťahovalcov cez prizmu negatívnych určení, pričom negatívne postoje verejnosti vo vzťahu k prisťahovalcom, ako to ukazuje graf nižšie stagnuje, alebo sa mierne zhoršuje (Zdroj: SNSLP 2009).

Graf 6: Podiel respondentov, ktorí s výrokom súhlasili

Podľa najnovšieho výskumu IVO²⁵⁾ „obyvatelia Slovenska vnímajú priaznivejšie ako Rómov, všeobecne podobne ako Maďarov a menej pozitívne ako niektoré z ďalších autochtónnych menšín.

Ukazuje sa, že faktor rasy a predsudky respondentov, že cudzinci sú nositeľmi chorôb, prispieva k vyššej miere odmietania cudzincov v Slovenskej republike²⁶⁾.

V súvislosti s pravicovým extrémizmom, ktorý je historicky spätý s prejavmi antisemitizmu, je zaujímavé spomenúť aj postoje slovenskej verejnosti k tomuto fenoménu. Táto oblasť nie je zatiaľ v dostatočnej miere predmetom výskumného záujmu. Parciálne výsledky spomínaného výskumu SNSLP (2009) ukazujú, že „postoje verejnosti voči Židom a antisemitizmu sú nekonzistentné a nevyprofilované, prudko meniace sa v čase, nezávislé od veku alebo dosiahnutého stupňa vzdelania. Takáto situácia poskytuje pomerne veľký priestor pre pozitívne ovplyvnenie cez vzdelávacie aktivity“²⁷⁾ alebo médiá, ale aj riziko možného negatívneho ovplyvňovania, či zneužitia zo strany extrémistických skupín.

Verejný diskurz v kontexte intolerancie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu

Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI) vo svojej 4. pravidelnej správe o Slovensku zverejnenej 26. mája 2009 konštatovala, že od roku 2006, keď k moci nastúpila koalíčná vláda s koalíčným partnerom Slovenskou národnou stranou dochádza k znepokojivému nárastu rasistického politického diskurzu zameraného najmä proti maďarskej menšine, ale aj proti osobám rómskeho a židovského pôvodu, výsledkom čoho je prehlbovanie negatívnych postojov mládeže a verejnosti proti menšinovým skupinám vo všeobecnosti a osobitne proti Maďarom. Ďalej

²⁵⁾ Vašečka, M.: Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v Slovenskej republike. IOM 2009.

²⁶⁾ Tamtiež str. 39.

²⁷⁾ Kotvanová, A., Chaloupka, V. Münchnerová, L.: Vnímanie ľudských práv a zásady rovnakého zaobchádzania u dospelaj populácie v SR (záverečná správa z výskumu), SNSLP, 2009, str. 28 – 30.

sa v správe konštatuje, že sa zdá, že neboli prijaté žiadne opatrenia na uloženie sankcií za takýto typ diskurzu alebo na uplatnenie relevantných ustanovení Trestného zákona proti politikom, ktorí sa doň zapájajú.

Preto ECRI vyzvala slovenské orgány, aby zabezpečili, že na všetkých politikov, ktorí majú rasistické vyhlásenia alebo prejavy, sa budú uplatňovať ustanovenia Trestného zákona o podnecovaní k rasovej nenávisti, a taktiež, aby brali do úvahy zásady a odporúčania obsiahnuté v Charte európskych strán za nerasistickú spoločnosť a jej Vyhlásenie o používaní rasistických, antisemitských a xenofóbnych prvkov v politickej diskusii²⁸⁾.

Priestorom verejného diskurzu sú predovšetkým médiá, ktoré sprostredkujú a sprístupňujú obsah politických diskusií, poskytujú informácie o dianí. Sú tak jedným z kľúčových zdrojov informácií o prejavoch intolerancie, rasizmu, xenofóbie a antisemitizmu. Preto monitorovanie a výskum mediálnej reflexie je tak zdrojom informácií o týchto prejavoch samotných, a zároveň poskytuje materiál pre analýzu spôsobu, akým sa informácie tohto typu v médiách prezentujú, do akej miery sú vyvážené a korektné.

Výsledky takto zameraného monitoringu, ktorý uskutočnilo v uplynulých dvoch rokoch SNSLP²⁹⁾ poukazujú na výrazný postupný nárast výskytu správ súvisiacich s extrémizmom, rasizmom a antisemitizmom (vrátane rasovo motivovaných útokov, stretnutí extrémistických skupín, podporou skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd), prejavmi diváckeho násillia a extrémizmu na športových podujatiach, ako aj opatrení proti uvedeným negatívnym javom.

Kým v prvom polroku 2008 monitoring zaznamenal 166 správ, v druhom polroku 2008 to bolo 341, v prvom polroku 2009 267 a v druhom polroku 2009 to bolo až 632 správ. Frekvencovanými témami sa postupne stávajú rasovo motivované útoky, prejavy diváckeho násillia a prejavy extrémizmu na športových podujatiach, postupy polície (napr. pri vyšetrovaní rómskych chlapcov v Košiciach) a v poslednom období výrazný nárast zhromaždení členov krajne pravicových hnutí v jednotlivých mestách a obciach Slovenskej republiky v súvislosti s oslavami výročia historických udalostí, ale aj v tých regiónoch, kde tieto skupiny zneužívajú problémy, ktoré vznikajú v súžití majority s rómskou menšinou. V minulom roku monitoring zaznamenal viacero správ týkajúcich sa nebezpečenstva šírenia extrémizmu na internete, ktoré indikujú vzostupnú tendenciu zneužívať otvorený priestor internetu a sociálnych sietí na šírenie rasizmu, predovšetkým protirómskych nálad, ale aj na zhromažďovanie a zdieľanie osobných údajov, fotiek a iných podrobných informácií o odporcoch pravicovo extrémistických hnutí³⁰⁾.

V tejto oblasti, ako sa ukazuje, by bolo vítané zvýšiť výskumné úsilie verejný diskurz vo vzťahu k extrémizmu, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu i diskriminácie a jeho mediálnu zložku zvlášť a jeho výsledky využiť s cieľom skvalitniť mediálne prostredie a vytvoriť tak predpoklady na korektnejší verejný diskurz.

---

²⁸⁾ SPRÁVA ECRI O SLOVENSKU (štvrtý monitorovací cyklus) Prijatá 19. decembra 2008 Uverejnená 26. mája 2009, str. 27-28.

²⁹⁾ Kotvanová, A., L- Münchnerová: Správa z monitoringu médií so špeciálnym zameraním na prejavy rasizmu, xenofóbie a antisemitizmu 2008.

Kotvanová, A., L- Münchnerová: Správa z monitoringu médií so špeciálnym zameraním na prejavy rasizmu, xenofóbie a antisemitizmu január – jún 2008.

³⁰⁾ Správa o dodržiavaní ľudských práv vrátane zásady rovnakého zaobchádzania v Slovenskej republike za rok 2009. str. 120.

<http://www.snslp.sk/images/stories/file/spravy/sprava-dodrziavanie-lp-2009.pdf> (18. 5. 2010).

Protiprávne konanie extrémistov

1. Protiprávne konanie pravicových extrémistov

Spoločným, charakteristickým znakom je motív konania – rasová, národnostná alebo náboženská neznášanlivosť vyjadrená najmä v obsahu správania, spôsobe konania a porušení alebo ohrození záujmu chráneného Trestným zákonom. Pri niektorých trestných činoch je tento znak vyjadrený už v základnej skutkovej podstate. Ďalšie ho majú vyjadrený ako znak kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu.

Rasovo motivovaná trestná činnosť je páchaná v troch podobách³¹⁾:

- a) slovnými útokmi (forma psychického nátlaku),
- b) útokmi proti fyzickej integrite (brachiálne),
- c) graficky (mediálne).

Podstatou slovných útokov je útok na práva a slobody občanov bez priameho kontaktu s napadnutou osobou, ktorý zahŕňa slovné napadnutie sprevádzané nadávkami a vyhrážkami.

Výrazným rysom násilných útokov (brachiálny útok) je narastajúca brutalita namierená voči telesnej integrite občana a jeho majetku. Spoločným rysom je agresivita prostredníctvom ktorej páchatelia vyjadrujú svoj nenávisťný postoj voči rasovej, etnickej a národnostnej odlišnosti.

Pre grafickú (mediálnu) formu páchania je charakteristické vydávanie časopisov, vylepovanie plagátov, tvorba rôznych symbolík typických pre extrémistické skupiny. Obvyklým motívom grafických prejavov sú symboly fašizmu a nacizmu.

Cieľom útokov pravicových extrémistov a ich sympatizantov je najmä:

- a) život a zdravie,
- b) sloboda,
- c) dôstojnosť,
- d) rovnosť,
- e) pieta (spochybňovanie holokaustu, vandalizmus na židovských cintorínoch),
- f) základné hodnoty politického a právneho systému (spochybňovanie rovnosti ľudí),
- g) majetok,
- h) výkon štátnej moci (útok na verejného činiteľa, marenie výkonu úradného rozhodnutia, neuposlušnosť výzvy štátneho orgánu, nerešpektovanie výzvy k ukončeniu demonštrácie ...).

Protiprávne konanie pravicových extrémistov a ich prívržencov možno v zásade subsumovať najmä pod nasledujúce skutkové podstaty trestných činov uvedených v Trestnom zákone:

- a) § 140 písm. d) – trestný čin spáchaný z osobitného motívu (v úmysle verejne podnecovať k násiliu alebo nenávisti voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie ak je zámienkou pre vyhrážanie sa z predchádzajúcich dôvodov),

³¹ Chmelík, J., Extremizmus a jeho právni a sociologické aspekty. Praha : nakladatelství Linde, 2001.

- b) § 140 písm. f) – trestný čin spáchaný z osobitného motívu (z národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti alebo nenávisti z dôvodu farby pleti),
- c) § 144 – úkladná vražda,
- d) § 145 – vražda,
- e) § 147 a 148 – zabitie,
- f) § 155 až 158 – ublíženie na zdraví,
- g) § 245 a 246 – poškodzovanie cudzej veci,
- h) § 359 - násilie proti skupine obyvateľov a proti jednotlivcovi,
- i) § 364 – výtržníctvo,
- j) § 418 – genocídium,
- k) § 421 a 422 – podpora a propagácia hnutí smerujúcich k potláčaniu práv a slobôd občanov,
- l) § 422a – výroba extrémistických materiálov,
- m) § 422b – rozširovanie extrémistických materiálov,
- n) § 422c – prechovávanie extrémistických materiálov,
- o) § 423 - hanobenie národa, rasy a presvedčenia,
- p) § 424 a 424a - podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti.

2. Protiprávne konanie ľavicových extrémistov

Akcie ľavicových extrémistov bývajú vo veľkej miere vopred oznámené a ich organizácia je zameraná na získavanie podpory verejnosti na dosiahnutie pozitívneho ohlasu v médiách. Pri ich akciách dochádza k narušovaniu verejného poriadku a niekedy aj k poškodzovaniu majetku.

Pri svojich aktivitách sa najčastejšie dopúšťajú priestupkov proti verejnému poriadku podľa § 47 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

Zriedkavo dochádza k naplneniu skutkových podstát trestných činov uvedených v Trestnom zákone a to najmä:

- a) § 171, 172, 173 – nedovolená výroba omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi,
- b) § 174 šírenie toxikománie,
- c) § 245, 246 poškodzovanie cudzej veci,
- d) § 364 – výtržníctvo.

3. Protiprávne konanie náboženského extrémizmu

Ústava Slovenskej republiky, rešpektujúc Listinu základných ľudských práv a slobôd, deklaruje náš štát ako štát ideologicky a nábožensky neutrálny.

Zásadné otázky vzťahu štátu a cirkví sú upravené zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 394/2000 Z. z. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov. Tento zákon jednotne upravuje slobodu svedomia a náboženskej viery a poskytuje garancie pre dodržiavanie základných ľudských práv a slobôd.

V Trestnom zákone nie je definovaný pojem sekta. Nakoľko páchatelom trestného činu môže byť len fyzická osoba, trestného činu sa nemôže dopustiť sekta ako taká. To, že sa niektorého trestného činu dopustil člen niektorej sekty, má v konečnom dôsledku iba informatívny charakter.

Policajný zbor sa pri plnení svojich úloh riadi predovšetkým zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov. Jednou z jeho úloh je spolupôsobenie pri ochrane života, zdravia, osobnej slobody, bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku. Z uvedeného dôvodu sa venuje zvýšená pozornosť aj problematike siekt a kultov.

Trestné činy, ktoré môžeme pripisovať členom siekt sú najmä:

- a) § 144 – úkladná vražda,
- b) § 145 – vražda,
- c) § 147, 148 – zabitie,
- d) § 154 - účasť na samovražde,
- e) § 155 až 158 – ublíženie na zdraví,
- f) § 183 – obmedzovanie osobnej slobody,
- g) § 189 – vydieranie,
- h) § 190 – hrubý nátlak,
- i) § 193 - obmedzovanie osobnej slobody,
- j) § 199 - znásilnenie,
- k) § 201, 202 – sexuálne zneužívanie
- l) § 211 - ohrozovanie mravnej výchovy mládeže,
- m) § 221 – podvod,
- n) § 251 – neoprávnené podnikanie,
- o) § 364 – výtržníctvo,
- p) § 378 – týranie zvierat.

Schéma rámcového vymedzenia problematiky extrémizmu

